

پایه‌الرساله

احکام عزاداری

مطابق با فتاوی

حضرت آية الله العظمى مكارم شیرازی (مدظله)

به کوشش:
مهدی دربانی

فهرست نویسی پیش از انتشار: توسط انتشارات امام علی بن ابی طالب (ع).

مکارم شیرازی، ۱۳۰۵-

احکام عزاداری مطابق با فتاوی مرجع عالیقدر حضرت آیت الله العظمی مکارم شیرازی

(مدّله) / تهیه و تنظیم مهدی دربانی. - قم: انتشارات امام علی بن ابی طالب (ع)، ۱۳۸۸.

ISBN: 978-964-533-099-4

۱۵۲ص.

۱. فقه جعفری -- رساله عملیه. ۲. فتاواهای شیعه -- قرن ۱۴. ۳. حسین بن علی (ع)، ۴-۶۱ق. --

- سوگواریها. الف. دربانی، مهدی، ۱۳۵۷- . گ. گردآورنده. ب. انتشارات امام علی بن ابی طالب (ع).

ج. عنوان.

۲۹۷/۳۴۲۲

BP ۱۸۳/۹/م ۷۳

ناشر برتر

نوزدهمین نمایشگاه بین المللی کتاب تهران

احکام عزاداری

مطابق با فتاوی مرجع عالیقدر

حضرت آیت الله العظمی مکارم شیرازی (مدّله)

تهیه و تنظیم: مهدی دربانی

تیراژ: ۳۰۰۰ نسخه

نوبت چاپ: اول

صفحه و قطع: ۱۵۲ صفحه / رقعی

تاریخ انتشار: ۱۳۸۸

چاپخانه: سلیمانزاده

ناشر: انتشارات امام علی بن ابی طالب (ع)

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۵۳۳-۰۹۹-۴

قم - ابتدای خیابان شهدا - کوی آمار (۲۲) - پلاک ۱۵

تلفن: ۷۷۲۲۴۷۸ دورنگار: ۷۸۴۰۰۹۹

www.amiralmomeninpub.com

قیمت: ۱۲۰۰ تومان

احكام عزاداری

نگارش: آیت الله العظمی مکارم شیرازی (مدظله)

تهیه و تنظیم: مهدی دریانی

قَالَ الْإِمَامُ الرَّضَا (عَلَيْهِ السَّلَام):

مَنْ تَذَكَّرَ مُصَابِنَا وَبَكَى لِمَا ارْتَكَبَ مِنَّا كَانَ مَعَنَا فِي دَرَجَتِنَا
يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَ مَنْ ذُكِّرَ بِمُصَابِنَا فَبَكَى وَأَبَكَى لَمْ تَبْكِ عَيْنُهُ
يَوْمَ تَبْكِي الْعُيُونُ وَمَنْ جَلَسَ مَجْلِساً يُحَى فِيهِ أَمْرُنَا لَمْ يَمُتْ
قَلْبُهُ يَوْمَ تَمُوتُ الْقُلُوبُ.

امام رضا (علیه السلام) فرمودند:

کسی که مصیبت هایی را که بر ما وارد شده به یاد آورد و بر آن گریه کند، در
قیامت همراه ما خواهد بود. کسی که به یاد مصایب ما گریه کند و دیگران را
بگریاند چشمان او گریان نخواهد شد روزی که همه چشمها گریانند، و کسی که
در جلسه ای بنشیند که در آن جلسه امر ما احیا و برپا داشته می شود دل او
نمی میرد در روزی که دلها می میرند.^۱

فهرست مطالب

۳	فهرست مطالب
۶	مقدمه
۸	چرا امام حسین(علیه السلام) فراموش نمی شود؟
۱۲	چه کسی در قیام کربلا پیروز شد؟
۱۳	چرا سوگواری می کنیم؟!
۱۴	۱. گریه های شوق
۱۴	۲. گریه های عاطفی
۱۵	۳. گریه پیوند هدف
۱۵	۴. گریه ذلت و شکست
۱۷	فلسفه عزاداری
۲۱	مجالس و دسته جات عزاداری
۲۳	شرکت در مجالس
۲۴	کیفیت مجالس عزاداری
۲۷	انجام و ترك واجبات
۲۷	دسته جات عزاداری
۲۸	وقت نماز و عزاداری
۲۸	استفاده از طبل و سنج
۲۹	استفاده از موسیقی
۳۰	علم و علامت
۳۲	سینه زنی و زنجیرزنی
۳۳	قمه زنی و تیغ زنی
۳۵	لطمه زنی
۳۶	نحوه گریه بر ائمه(علیهم السلام)

- لباس مشکى ----- ۳۷
- شال سبز برای غیر سادات ----- ۳۷
- شبيه خوانی و مقتل خوانی ----- ۳۹
- تعزیه ----- ۴۰
- ساخت ماکت و سَمبَل ----- ۴۲
- اشعار، مدیحه و نوحه ----- ۴۳
- کیفیت ----- ۴۴
- غلو ----- ۴۷
- زبان حال ----- ۴۷
- بیان خواب ----- ۴۸
- عزاداری بانوان ----- ۴۹
- ادعیه و زیارات ----- ۵۲
- زیارت عاشورا ----- ۵۴
- زیارت ناحیه مقدسه ----- ۵۵
- کار در هنگام دعا ----- ۵۶
- خرافات در عزاداری ----- ۵۷
- پرهیز از خرافات ----- ۵۹
- تصاویر منسوب به ائمه اطهار(علیهم السلام) ----- ۶۱
- اموال و هزینه های هیئت ----- ۶۲
- اموال هیئت ----- ۶۴
- جمع آوری پول ----- ۶۴
- اجرت مدّاحان ----- ۶۵
- موقوفات و نذورات ----- ۶۶
- نذر صحیح ----- ۶۸
- استفاده از نذرهای مشکوک ----- ۷۰
- تغییر نذر ----- ۷۰
- فروش نذورات ----- ۷۲
- مصرف نذر در موارد دیگر ----- ۷۲
- استفاده شخصی از نذر ----- ۷۴

- ۷۵----- فراموش کردن نذر
- ۷۵----- نذر، کفاره روزه محسوب نمی شود
- ۷۵----- نذر اموات
- ۷۷----- ایام عزاداری
- ۷۹----- ایام فاطمیّه
- ۸۰----- محرم و صفر
- ۸۲----- کار و تفریح در ایام عزاداری
- ۸۳----- اصلاح و آرایش در ایام عزاداری
- ۸۴----- عقد و عروسی در ایام عزاداری
- ۸۴----- تقارن ایام ولادت با شهادت
- ۸۶----- مجالس شادی در ایام عزاداری
- ۸۶----- فرق شادی و عزاداری
- ۸۷----- عیدالزّهر(علیها السلام)
- ۸۹----- مقاتل و وقایع تاریخی
- ۹۱----- مقاتل معتبر
- ۹۱----- حضرت زهرا(علیها السلام)
- ۹۲----- امام حسین(علیه السلام)
- ۹۳----- کربلا
- ۹۴----- فطرس ملک
- ۹۵----- حضرت عباس(علیه السلام)
- ۹۵----- حضرت قاسم(علیه السلام)
- ۹۶----- حضرت رقیّه(علیها السلام)
- ۹۶----- حضرت علی اصغر(علیه السلام)
- ۹۶----- فرزندان مسلم
- ۹۸----- خطاب به مدّاحان
- ۱۰۱----- خطاب به عزاداران
- ۱۰۴----- اشعار معظم له

مقدمه

آنچه امروزه برخی بر سر آن به گفتگو نشسته اند، انتخاب فرد خبره در امور مذهبی و اسفناک تر از آن، اختلاف در اصل مراجعه به متخصص است. گویا فراموش کرده اند که تمام عقلای جهان در مسائلی که سررشته ای از آن ندارند، بالاخص آنچه مربوط به سعادت یا شقاوت انسان هاست، با دقت کامل بهترین ها را برای هدایت و اداره امور انتخاب می کنند.

در عصر ما عزاداری اهل بیت (علیهم السلام) رنگ و بوی متفاوتی گرفته است، برخی افراد در حالی که هیچ بهره ای از دریای عمیق فقه و اجتهاد نبرده اند، به اشتباه خود را صاحب نظر در مسائل شرعی به خصوص احکام عزاداری می دانند و در مسیری که هیچ اطلاعی از خطرات آن ندارند، دیگران را به زعم خود دعوت می کنند و عزاداری خامس آل عبا و سالار شهیدان را وسیله ای برای کارهای مخالف شریعت اسلام قرار می دهند.

در حدیثی، امام محمد باقر (علیه السلام) به جابر می فرماید:

«ای جابر! محبت ما اهل بیت به تنهایی کافی نیست؛ به خدا قسم شیعه ما کسی است که تقوی و اطاعت داشته باشد». تا آنجا که می فرماید: «به خدا قسم تنها با عمل و پرهیزکاری است که می توان به ولایت ما رسید».^۲

آیا می شود بدون اطلاع و عمل به احکام شرعی، پیرو واقعی آن بزرگواران بود؟! لذا بر آن شدیم تا با جمع آوری احکام مربوط به عزاداری، که مطابق با فتاوی مرجع عالیقدر

حضرت آیت الله العظمی مکارم شیرازی (مدظله العالی) است، عزاداران عزیز و ارادتمندان آن بزرگواران را در پیروی هر چه بیشتر از ایشان یاری رسانیم.

در اینجا شایسته است از زحمات جناب حجت الاسلام والمسلمین آقای حاج ابوالقاسم علیان نژادی، که از ابتدا تا انتهای کتاب را با دقت مطالعه نموده اند، و دیگر عزیزانی که در به ثمر رسیدن این اثر تلاش کرده اند تشکر کنم، و مشتاقانه در انتظار پیشنهادهای شما خوانندگان محترم هستم.

هفتم ذیحجه ۱۴۳۰ ه.ق

مصادف با شهادت امام محمد باقر (علیه السلام)

مهدی دریانی

چرا امام حسین(علیه السلام) فراموش نمی شود؟

اهمیت تاریخ زندگی امام حسین(علیه السلام) که به صورت یکی از شورانگیزترین حماسه های تاریخ بشریت درآمده، نه تنها از این نظر است که همه ساله نیرومندترین امواج احساسات میلیون ها انسان را در اطراف خود بر می انگیزد و مراسمی پرشورتر از هر مراسم دیگر به وجود می آورد، بلکه اهمیت آن بیشتر از این جهت است که: هیچ گونه «محرکی» جز عواطف پاک دینی و انسانی و مردمی ندارد و این تظاهرات پرشکوه که به خاطر بزرگداشت این حادثه تاریخی انجام می گیرد، نیازمند هیچ مقدمه چینی و فعالیت های تبلیغاتی نیست و از این جهت در نوع خود بی نظیر است.

اغلب ما این حقیقت را می دانیم، ولی نکته ای که برای بسیاری (به خصوص متفکران غیر اسلامی) هنوز به درستی روشن نشده و همچنان به صورت معمای در نظر آنها باقی مانده این است که:

چرا این قدر به این حادثه تاریخی که از نظر «کمیت و کیفیت» مشابه فراوان دارد، اهمیت داده می شود؟ چرا مراسم بزرگداشت این خاطره هر سال پرشکوه تر و پرهیجان تر از سال پیش، برگزار می گردد؟

چرا امروز که از «حزب اموی» و دارودسته آنها اثری نیست و قهرمانان این حادثه می بایست فراموش شده باشند، حادثه کربلا رنگ ابدیت به خود گرفته است؟!

پاسخ این سؤال را باید در لابه لای انگیزه های اصلی این انقلاب جستجو کرد، ما تصور می کنیم تجزیه و تحلیل این مسأله برای کسانی که از تاریخ اسلام آگاهی دارند چندان پیچیده و مشکل نیست.

به عبارت روشن تر حادثه خونین کربلا نموداری از جنگ دو رقیب سیاسی بر سر بدست آوردن کرسی زمامداری یا املاک و سرزمین ها صورت نگرفته.

همچنین این حادثه از انفجار کینه های دو طایفه متخاصم که بر سر امتیازات قبیله ای در می گیرد، سرچشمه نگرفته است.

این حادثه در واقع صحنه روشنی از مبارزه دو مکتب فردی و عقیده ای است که آتش فروزان آن، در طول تاریخ پر ماجرای بشریت، از دورترین زمان ها تا امروز، هرگز خاموش نشده است، این مبارزه ادامه مبارزه تمام پیامبران و مردان اصلاح طلب جهان، و به تعبیر دیگر ادامه جنگ های «بدر و احزاب» بود.

همه می دانیم هنگامی که پیامبر اسلام (صلی الله علیه وآله) به عنوان رهبر يك انقلاب فکری و اجتماعی، برای نجات بشریت از انواع بت پرستی و خرافات، و آزادی انسان ها از چنگال جهل و بیدادگری قیام کرد و قشرهای ستمدیده و حق طلبی را که مهمترین عناصر تحوّل بودند، به گرد خود جمع نمود، در این موقع مخالفان این نهضت اصلاحی که در رأس آنها ثروتمندان بت پرست و رباخوار مگّه بودند، صفوف خود را فشرده ساخته، برای خاموش کردن این ندا، تمام نیروهای خود را به کار گرفتند، و ابتکار این تلاش های ضدّ اسلامی در دست «حزب اموی» و سرپرست آنها ابوسفیان بود.

ولی در پایان کار، در برابر عظمت و نفوذ خیره کننده اسلام به زانو درآمده، سازمانشان به کلی از هم پاشید.

بدیهی است این از هم پاشیدن به معنای ریشه کن شدن و نابودی آنها نبود، بلکه نقطه عطفی در زندگی آنها محسوب می شد، یعنی فعالیت های ضدّ اسلامی صریح و آشکار خود را به فعالیت های پشت پرده و تدریجی که برنامه هر دشمن لجوج، ضعیف و شکست خورده ای است تبدیل نموده و در انتظار فرصت بودند.

بنی امیه پس از رحلت پیامبر (صلی الله علیه وآله) برای ایجاد يك جنبش ارتجاعی و سوق دادن مردم به دوران قبل از اسلام، کوشیدند که در دستگاه رهبری اسلامی نفوذ پیدا کنند،

و هر قدر مسلمانان از زمان پیامبر(صلی الله علیه وآله) دورتر می افتادند، زمینه را مساعدتر می دیدند. به خصوص پاره ای از «سنت های جاهلیت» که به دست غیر بنی امیه بر اثر علل گوناگونی احیا گردید، زمینه را برای يك «قیام جاهلی» آماده ساخت. از جمله این که:

۱. مسأله نژادپرستی که اسلام خطّ قرمز روی آن کشیده بود دوباره به دست بعضی از خلفا زنده شد و نژاد «عرب» برتری خاصی بر «موالی» (غیر عرب) یافتند.
 ۲. تبعیض های گوناگون که با روح اسلام به هیچ وجه سازگار نبود، آشکار گشت و «بیت المال» که در زمان پیامبر(صلی الله علیه وآله) به طور مساوی در میان مسلمانان تقسیم می شد، به صورت دیگری درآمد و امتیازات بی موردی به عده ای داده شد و امتیازات طبقاتی بار دیگر احیا گردید.
 ۳. پست ها و مقام ها که در زمان پیامبر(صلی الله علیه وآله) بر اساس لیاقت و ارزش علمی، اخلاقی و معنوی به افراد داده می شد، به صورت قوم و خویش بازی درآمد، و در میان اقوام و بستگان بعضی از خلفا تقسیم شد.
- مقارن همین اوضاع و احوال، فرزند ابوسفیان، «معاویه» به دستگاه حکومت اسلامی راه یافت و به زمامداری یکی از حسّاس ترین مناطق اسلام (شام) رسید و از این جا با دستیاری باقیمانده احزاب جاهلیت، زمینه را برای قبضه کردن حکومت اسلام و احیای همه سنت های جاهلیت هموار ساخت.
- این موج به قدری شدید بود که پاك مردی مانند علی(علیه السلام) را در تمام دوران خلافت نیز به خود مشغول ساخت.

* * *

قیافه این جنبش ضدّ اسلامی به قدری آشکار بود که رهبری کنندگان آن نیز نمی توانستند آن را مکتوم دارند.

اگر ابوسفیان در آن جمله عجیب تاریخی خود هنگام انتقال خلافت به بنی امیه و بنی مروان با وقاحت تمام می گوید:

«هان ای بنی امیه! بکشید و گوی زمامداری را از میدان بریاید (و به یکدیگر پاس دهید); سوگند به آنچه من به آن سوگند یاد می کنم بهشت و دوزخی در کار نیست! (و قیام محمد يك جنبش سیاسی بوده است)».^۳

و یا اگر «معاویه» هنگام تسلط بر عراق در خطبه خود در کوفه می گوید:
 «من برای این نیامده ام که شما نماز بخوانید و روزه بگیرید، من آمده ام بر شما حکومت کنم؛ هر کس با من مخالفت ورزد او را نابود خواهم کرد!».^۴
 و اگر یزید هنگام مشاهده سرهای آزاد مردانی که در کربلا شربت شهادت نوشیدند، می گوید:

«ای کاش نیاکان من که در میدان بدر کشته شدند، در این جا بودند و منظره انتقام گرفتن مرا از بنی هاشم مشاهده می کردند!...».^۵
 همه اینها شواهد گویایی بر ماهیت این جنبش «ارتجاعی و ضدّ اسلامی» بود و هر قدر پیش تر می رفت، بی پرده تر و حادث تر می شد.

* * *

آیا امام حسین(علیه السلام) در برابر این خطر بزرگ که اسلام عزیز را تهدید می کرد و در زمان «یزید» به اوج خود رسیده بود، می توانست سکوت کند و خاموش بنشیند؟ آیا خدا و پیامبر و دامن های پاکی که او را پرورش داده بودند، می پسندیدند؟
 آیا او نباید با يك فداکاری فوق العاده و از خودگذشتگی مطلق، سکوت مرگباری را که بر جامعه اسلامی سایه افکنده بود، درهم شکسته و قیافه شوم این نُهضت جاهلی را

۳. استیعاب، ج ۲، ص ۴۱۶ (شماره ۳۰۱۷).

۴. ارشاد شیخ مفید، ص ۳۵۵.

۵. الغدیر، ج ۳، ص ۲۶۰.

از پشت پرده های تبلیغاتی «بنی امیه» آشکار ساخته و با خون پاك خود، سطور درخشانی بر پیشانی تاریخ اسلام بنویسد که برای آینده، حماسه ای جاوید و پرشور باشد؟ آری حسین(علیه السلام) این کار را کرد و رسالت بزرگ و تاریخی خود را در برابر اسلام انجام داد، و مسیر تاریخ اسلام را عوض نمود. او توطئه های ضدّ اسلامی حزب اموی را در هم کوبید و آخرین تلاش های ظالمانه آنها را خنثی کرد.

این است چهره حقیقی قیام حسین(علیه السلام) و از این جا روشن می شود که چرا نام و تاریخ امام حسین(علیه السلام) هرگز فراموش نمی شود. او متعلّق به يك عصر و يك قرن و يك زمان نبوده، بلکه او و هدفش جاودانی است.

او در راه حقّ و عدالت و آزادگی، در راه خدا و اسلام، در راه نجات انسان ها و احیای ارزش های مردمی، شربت شهادت نوشید؛ آیا این مفاهیم هیچ گاه کهنه و فراموش می گردد؟ نه... هرگز...!

چه کسی در قیام کربلا پیروز شد؟

آیا در این مبارزه عظیم پیروزی با بنی امیه و سربازان خونخوار و دنیاپرستان بود؟ یا از آن امام حسین(علیه السلام) و یاران جانباز او که در راه عشق به حقّ و فضیلت و برای خدا همه چیز خود را فدا کردند؟!

توجّه به مفهوم واقعی «پیروزی» و «شکست» به این سؤال پاسخ می گوید: پیروزی آن نیست که انسان، از میدان نبرد سالم به در آید، یا دشمن خود را به خاک هلاکت افکند، بلکه پیروزی آن است که انسان «هدف» خود را پیش ببرد، و دشمن را از رسیدن به مقصود خود باز دارد.

با توجّه به این معنا، نتیجه نهایی این نبرد خونین به طور کامل روشن می شود. درست است که حسین(علیه السلام) و یاران وفادارش

پس از يك نبرد قهرمانانه، شربت شهادت نوشیدند، اما آنها هدف مقدّس خود را، به تمام معنا، از آن شهادت افتخارآمیز گرفتند.

هدف این بود که ماهیّت نهضت ارتجاعی و ضدّ اسلامی «اموی» آشکار گردیده و افکار عمومی مسلمانان بیدار شود تا از توطئه های این بازماندگان دوران جاهلیّت و رسوبات دوران کفر و بت پرستی آگاه گردند که این هدف به خوبی انجام شد.

آنها سرانجام ریشه های درخت ظلم و بیدادگری «بنی امیّه» را قطع کردند و با فراهم ساختن مقدّمات انقراض آن حکومت غاصب که افتخارش زنده کردن رسوم جاهلی و فساد و تبعیض و ستمگری بود، سایه شوم و ننگین آن را از سر مسلمانان کوتاه ساختند. حکومت «یزید» با کشتن مردان با فضیلت خاندان پیامبر(صلی الله علیه وآله) به خصوص امام حسین(علیه السلام) پیشوای بزرگ اسلام و جگرگوشه پیامبر(صلی الله علیه وآله)، قیافه واقعی خود را به همه نشان داد، و کوس رسوایی این مدّعیان جانشینی پیامبر(صلی الله علیه وآله) را در همه جا زدند.

و عجیب نیست که در تمام انقلاب ها و تحوّل هایی که بعد از حادثه کربلا روی داد، شعار «خونخواهی این شهیدان» و یا «الرضا لآل محمّد»^۶ را می بینیم که تا زمان بنی عباس که خود با بهره برداری از این مسأله به حکومت رسیدند و سپس راه ستمگری را پیش گرفتند، ادامه یافت.

چه پیروزی از این بالاتر که آنها نه فقط به هدف مقدّس خود نائل گشتند، بلکه سرمشقی برای همه مردم آزاده جهان گردیدند.

چرا سوگواری می کنیم!؟

می گویند اگر امام حسین(علیه السلام) پیروز شد، پس چرا جشن نمی گیریم؟ چرا گریه می کنیم؟

۶. شعار نهضت بنی عباس علیه بنی امیه که در ابتدا توسط ابومسلم خراسانی مطرح شد.

آیا این همه گریه در برابر آن پیروزی بزرگ شایسته است؟
 آنها که این ایراد را مطرح می کنند، «فلسفه عزاداری» را نمی دانند و آن را با گریه های
 ذلیلانه اشتباه می کنند.
 «گریه» و جریان قطره های اشک از «چشم» که دریچه قلب آدمی است، چهارگونه
 است:

۱. گریه های شوق

گریه مادری که از دیدن فرزند دلبنده گمشده خویش، پس از چندین سال، سر داده
 می شود، و یا گریه شادی آفرین و رضایت بار عاشق پاکبازی که پس از يك عمر
 محرومیت، معشوق خود را می یابد گریه شوق است.
 قسمت زیادی از حماسه های کربلا شوق آفرین و شورانگیز است و به دنبال آن
 سیلاب اشک شوق به خاطر آن همه رشادت ها، فداکاری ها، شجاعت ها،
 آزادمردی ها، و سخنرانی های آتشین مردان و زنان به ظاهر اسیر، از دیدگان شنونده
 سرازیر می گردد؛ آیا این گریه دلیل بر شکست است؟

۲. گریه های عاطفی

آنچه در درون سینه انسان جای دارد «قلب» است نه «سنگ»! و این قلب که ترسیم
 کننده امواج عواطف انسانی است، به هنگام مشاهده منظره کودک یتیمی که در آغوش
 مادر در يك شب سرد زمستانی، از فراق پدر، جان می دهد به لرزه در می آید و با
 سرازیر کردن سیلاب اشک، خطوط این امواج را در صفحه صورت ترسیم کرده و نشان
 می دهد که قلبی زنده و سرشار از عواطف مردمی است.
 آیا اگر با شنیدن حادثه جان سپردن يك طفل شیرخوار در آغوش پدر، و دست و پا
 زدن در میان سیلاب خون، در حادثه کربلا، قلبی بتپد، و شراره های آتشین خود را به

صورت قطره های اشك به خارج پرتاب کند، نشانه ضعف و ناتوانی است، یا دلیل بر بیداری آن قلب پر احساس؟!!

۳. گریه پیوند هدف

گاهی قطره های اشك پیام آور هدفهاست؛ آنها که می خواهند بگویند با مرام امام حسین(علیه السلام) همراه و با هدف او هماهنگ و پیرو مکتب او هستند؛ ممکن است این کار را با دادن شعارهای آتشین و یا با سرودن اشعار و حماسه ها ابراز دارند؛ اما گاهی ممکن است آنها ساختگی باشد؛ ولی کسی که با شنیدن این حادثه جانسوز قطره اشکی از درون دل، بیرون می فرستد، صادقانه تر این حقیقت را بیان می کند. این قطره اشك، اعلان وفاداری به اهداف مقدس یاران امام حسین(علیه السلام) و پیوند دل و جان با آنها و اعلان جنگ با بت پرستی، ظلم و ستم و اعلان بیزاری از آلودگیهاست. آیا این نوع گریه بدون آشنایی به اهداف پاك او ممکن است؟

۴. گریه ذلت و شکست

این نوع گریه، گریه افراد ضعیف و ناتوانی است که از رسیدن به اهداف خود وامانده اند و روح و شهادتی برای پیشرفت در خود نمی بینند؛ می نشینند و عاجزانه گریه سر می دهند.

هرگز برای امام حسین(علیه السلام) چنین گریه ای ممکن که او از این گریه بیزار و متنفر است؛ اگر گریه می کنی، گریه شوق، عاطفه، و پیوند هدف باشد.

ولی مهم تر از سوگواری، آشنایی با مکتب امام حسین(علیه السلام) و یاران او، و پیوستگی عملی با اهداف آن بزرگوار و پاك بودن و پاك زیستن و درست اندیشیدن و عمل کردن است.

آنچه در این فصول می خوانید پاسخ سؤالاتی است که از محضر این
مرجع عظیم الشان کرده اند.

فلسفه عزاداری

سؤال ۱. فلسفه عزاداری چیست؟ چرا شیعیان، ماه محرم را به این روش برگزار می کنند؟ آیا هیچ سنتی از زندگی پیامبر (صلی الله علیه وآله) وجود دارد که بر اساس آن این مراسم برگزار شود؟

جواب: هدف عزاداری، زنده نگه داشتن تاریخ امام حسین (علیه السلام) و هدف او، یعنی مبارزه با ظلم و ذلت است و باید عزاداری طوری باشد که همگان را به اهداف آن پیشوای بزرگ آشنا سازد، بدون شك عزاداری برای شهدا در زمان پیامبر اکرم (صلی الله علیه وآله) وجود داشته است. از جمله برای شهادت مظلومانه حضرت حمزه عموی شجاع و بزرگوار پیغمبر اکرم (صلی الله علیه وآله) رسول خدا دستور عزاداری بر او داد و روش عزاداری باید مطابق سنت آن حضرت و امامان معصوم (علیهم السلام) و عرف عقلا باشد.

سؤال ۲. می خواستم راجع به عزاداری امام حسین (علیه السلام) برایم بگویید که: آیا حدیث معتبری از رسول خدا (صلی الله علیه وآله) در مورد عزاداری آن حضرت موجود است که برادران سنی هم قبول داشته باشند؟

جواب: همان گونه که در بالا اشاره شد پیامبر اکرم (صلی الله علیه وآله) مراسم عزاداری را برای عمویش حضرت حمزه برگزار نمود و حتی زنان انصار را دعوت کرد که به خانه حضرت حمزه بروند و برای او سوگواری کنند.

سؤال ۳. معنی عزاداری طولانی مدت برای امام حسین (علیه السلام) و گریه و زاری چیست؟ (فلسفه آن را توضیح دهید) آیا افراط گری بعضی از مدّاحان در مقام امامت و برابری آن با مقام خداوند، مورد تایید جناب عالی هست؟ آیا خداوند نمی فرماید هر چه می خواهید بواسطه از من بخواهید؟

جواب: فلسفه عزاداری به طور مبسوط در آغاز این کتاب آمده، ولی شك نیست بعضی از مدّاحان و افراد ناآگاه (البته حساب اکثریت آگاه مدّاحان از آنها جدا است)

سخنان نادرستی درباره عزای امام حسین (علیه السلام) و یا سایر امامان (علیهم السلام) یا غلو در حق آنان دارند؛ ولی این مسئله ارتباطی به اصل عزاداری که باعث بیداری و آگاهی امت اسلامی و دارای جنبه ظلم ستیزی است و در واقع مکتبی است برای پرورش صفات برجسته انسانی، ندارد و درباره مطالب دیگری که نوشته اید به کتاب ما «شیعه پاسخ می گوید» مراجعه کنید که مفهوم توسل به روشنی و با مدارك معتبر در آنجا آمده است.

سؤال ۴. چرا باید در مراسم عزاداری اهل بیت (علیهم السلام) گریه کنیم؟

جواب: پاسخ آن روشن است! گریه بیانگر عواطف و عشق به بنیان گذار این مکتب است که درس شجاعت و ایمان و ظلم ستیزی به ما آموخت. مگر می شود رابطه عمیق عاطفی باشد، و قطره های اشک در مصائب آنها جاری نشود. شرح بیشتر در این زمینه را در بحث گذشته پیرامون فلسفه شهادت مطالعه فرمایید.

سؤال ۵. ما شیعیان برای چه برای امام حسین (علیه السلام) و اصحابش با وجود اینکه آنها

در بهشت و راحتی هستند، گریه می کنیم؟ فلسفه این گریه ها چیست؟

جواب: این گریه ها به خاطر ظلم هایی است که دشمنان بر آنها روا داشتند و در واقع اعلان جنگ با دشمنان ایشان، و به تعبیر دیگر با ظالمان و ستمگران دنیاست. علاوه بر این، صحنه های کربلا چنان بوده است که هر کس کمترین عاطفه ای داشته باشد، با شنیدن آن متأثر می شود این همان رابطه و پیوند عاطفی است.

سؤال ۶. بعضی از شبهه افکنان می گویند: حادثه کربلا مربوط به بیش از يك هزار و

سیصد سال پیش است و امروز هیچ يك از طرفین آن قضیه و نسل های آنها وجود ندارند، چرا هر سال یاد آنها را زنده نگه می داریم؟

جواب: آنهایی که ایراد می کنند، توجه به این حقیقت ندارند که عاشورا يك «حادثه»

نبود بلکه يك «جریان تاریخی» بود. جریان مبارزه حق و باطل، عدالت و ظلم. و این مبارزه در همه اعصار و قرون ادامه دارد و عاشورای حسینی درس لازم را برای پیروزی حق

بر باطل به طرفداران حق می دهد و شعار «هیئات منا الذّله» بیانگر این جهاد پرارزش است و ما از این درس در طول تاریخ استفاده فراوان برده ایم.

مجالس و دسته جات عزاداری

شرکت در مجالس

سؤال ۷. حضور در مجالس عزای امام حسین(علیه السلام) در محرم چه حکمی دارد؟ مستحب است یا واجب؟

جواب: حضور در این مجالس مستحب است؛ ولی اگر مردم به مقدار لازم حاضر نشوند حضور در این مجالس واجب کفایی است.

سؤال ۸. شرکت در مراسم عزاداری سالار شهیدان امام حسین(علیه السلام) چه حکمی دارد آیا می توان گفت واجب کفایی است؟
جواب: آری در شرایط فعلی چنین است.

سؤال ۹. هر سال گروهی از پیروان سایر مذاهب، مایل هستند در مراسم بیدار کننده عزاداری سیدالشهدا(علیه السلام) شرکت کنند. آیا شرکت آنها جایز است؟
جواب: شرکت آنها مانعی ندارد و حتی نذورات آنها را باید پذیرفت.

سؤال ۱۰. اگر حضور عده ای در هیئت، سبب اخلال در امر تعظیم شعائر اسلامی گذشته، و باعث هتك حرمت مجالس ائمه اطهار(علیهم السلام) گردد، آیا برای مسئولین هیئت حق بیرون انداختن و یا حق ممانعت از ورود این افراد محفوظ است؟

جواب: حتی الامکان نباید کسی را از هیئت بیرون کرد؛ شاید تحت تاثیر واقع شود و هدایت گردد. و در صورت ضرورت باید با زبان خوب عذرشان را بخواهند.

سؤال ۱۱. وظیفه ما در برابر مراسم عزاداری و عاشورای حسینی چیست؟

جواب: بدون شك این مراسم از مهم ترین شعائر اسلامی است که هر سال باید با شکوه تر و با عظمت تر از سال گذشته برگزار شود. حتی در بعضی از شرایط برای حفظ

آن از شرّ اجانب ممکن است جنبه وجوب کفایی به خود بگیرد و انجام آن رمز بقای اسلام و مذهب اهل بیت (علیهم السلام) است.

سؤال ۱۲. آیا حضور کودکان در این مراسم، که گاه توأم با بی نظمی است، شایسته است؟

جواب: به یقین باید کودکان و نوجوانان را از همان سنین پایین به مکتب حسینی (علیه السلام) آشنا ساخت و درس آزادگی، ایمان و شهادت را از همان اوّل به آنها آموخت، حضور آنها لازم است هر چند گاهی عوارض مختصری داشته باشد.

سؤال ۱۳. اگر شخصی در آشپزخانه ای که غذای عاشورا و تاسوعای حسینی را آماده می کند به قصد خدمت به امام حسین (علیه السلام) بدون هیچ چشم داشتی کار کند و نداند صاحب آشپزخانه برای پخت غذا پول دریافت می کند یا خیر، آیا این خدمت مورد قبول خدا و امام حسین (علیه السلام) واقع می شود؟

حال اگر بداند صاحب آنجا برای پخت غذا پول می گیرد، ولی باز هم قصد کمک کننده، خدمت است و چشم داشتی نداشته باشد، چه حکمی دارد؟
جواب: خدمت او در جای خود محفوظ است، و به اجر خود می رسد.

کیفیت مجالس عزاداری

سؤال ۱۴. عزاداری مطلوب برای اهل بیت (علیهم السلام) چه ویژگی هایی دارد؟

جواب: در این مراسم قبل از هر چیز باید اهداف سالار شهیدان (علیه السلام) و یاران شجاعش از این قیام خونین به وسیله خطبای محترم و مدّاحان عزیز تشریح شود. سپس به مراسم سوگواری بپردازند، و عزا داری ها باید به همان شکل سنتی و خالی از پیرایه و با خلوص نیت انجام گیرد.

ولی عزاداران محترم (خطبا و مداحان و آحاد مردم سوگوار) باید از سه کار پرهیز کنند: الف) از کلمات غلوآمیز که ائمه هدی (علیهم السلام) یا بزرگان شهدا را هم ردیف خداوند قرار

می دهد، جداً اجتناب کنند. ب) از اعمالی که سبب وهن مذهب در نظر دوست و دشمن می شود، خودداری نمایند. ج) از رسانیدن آسیب جدی به بدن اجتناب ورزند.

و سزاوار است مدّاحان عزیز مانند خطبای محترم، دوره آموزشی داشته باشند و از روش های سنتی پیروی کنند.

سؤال ۱۵. نظر مبارك در رابطه با کیفیت مطلوب نحوه برگزاری عزاداری سالار شهیدان (علیه السلام) چیست؟

جواب: بهترین شیوه عزاداری، تشکیل مجالس باشکوه و ذکر اهداف مقدّس امام حسین (علیه السلام) و تاریخچه کربلا و تحلیل فرازهای آن و مراسم سوگواری، و همچنین تشکیل دسته جات عزاداری باشکوه، توأم با شعارهای بیدار کننده و سازنده و پخش جزوه ها و پوستره های حساب شده و پر محتوا، و استفاده از پلاکاردها یا شعارهای جالب و جذاب و روشن کننده است.

سؤال ۱۶. يك هیئت مطلوب چه ویژگی هایی باید داشته باشد؟

جواب: هیئت مذهبی مطلوب باید استاد روحانی داشته باشد که اصول و فروع اسلام را تدریجاً برای آنها شرح دهد. مخصوصاً مسائل مورد نیاز را بازگو کند و اخلاق اسلامی را به آنها بیاموزد. و قاری و مدّاحی داشته باشد که با قرائت قرآن و اشعار خوب و مراثی صحیح به آنها کمک نماید. و اعضای هیئت برای کمک به نیازمندان در داخل و خارج هیئت، تلاش لازم را بنمایند. و برای پیشرفت کار هیئت و برطرف ساختن موانع و ایجاد تحوّل باید جمعی از صاحب فکران هیئت یا مشاورانی از خارج بنشینند و تصمیمات لازم را بگیرند و هدفشان در هر حال تکامل ایمان و اخلاق اعضای هیئت و پیشرفت اسلام و مکتب اهل بیت (علیهم السلام) باشد.

سؤال ۱۷. آیا تشکیل مجلس فقط به صورت مدّاحی و بدون استفاده از وعظ و ارشاد خطبا جایز است؟

جواب: باید از این کار جداً پرهیز کرد که اهداف مقدّس امام حسین(علیه السلام) را به خطر می اندازد. به علاوه مردم، بسیاری از اصول و فروع و تعلیمات اسلام و ارزش های والای آن را در این مجالس از خطبا فرا می گیرند و گاه در غیر این مجالس برای آنها ممکن نیست.

سؤال ۱۸. سخنرانی روحانی بر فراز منبر بهتر است، یا پشت تریبون؟

جواب: معمولاً استفاده از روشهای سنتی در مساجد و حسینیه ها بهتر است؛ جز در مواردی که خطیب باید ایستاده سخن بگوید، مانند نماز جمعه که در آنجا استفاده از تریبون مانعی ندارد.

سؤال ۱۹. آیا ریا در عزاداری امام حسین(علیه السلام) جایز است؟

جواب: ریا در هر عبادتی حرام محسوب می شود؛ ولی تظاهر به عزاداری امام حسین(علیه السلام) و تعظیم شعائر دین به قصد قربت جایز بلکه مستحب است. مثل اینکه پرداختن صدقه آشکار قریبه الی الله برای تشویق دیگران، همان طور که در قرآن آمده، مستحب است.

سؤال ۲۰. آیا صحیح است که در يك خیابان در فاصله کمتر از پانصد متر، دو یا سه هیئت فعالیت کنند؟ آیا این کار اسراف در مصرف سوخت و انرژی برق نیست؟ آیا بهتر نیست در هر منطقه يك حسینیه عمومی باشد تا در مصرف، صرفه جویی شود؟

جواب: چنانچه بتوانند با هم متحد شوند، بسیار خوب است.

سؤال ۲۱. نظر حضرت عالی در مورد کیفیت برپایی مراسم عزاداری اهل بیت(علیهم

السلام) که گاهی با اعیاد باستانی همراه می شود چیست؟

جواب: در چنین شرایطی بهتر آن است که آنچه آثار شادی و خوشحالی است اظهار نکنند؛ ولی صلّه رحم و دید و بازدید و خانه تکانی و نظافت و مانند آن مانعی ندارد.

انجام و ترك واجبات

سؤال ۲۲. بعضی از شب ها مجالس عزاداری آن قدر طولانی می شود که نماز صبح به خطر می افتد. حکم این گونه مجالس چیست؟

جواب: این عزیزان باید برنامه ها را طوری تنظیم کنند که نماز صبح آنها به خطر نیفتد.

سؤال ۲۳. افرادی هستند که ادعای مسلمانی دارند و انفاق و احسان می کنند و در ایام محرم، سوگواری و عزاداری کرده و نذری می دهند؛ ولی نماز یومیّه خود را نمی خوانند. آیا اعمال آنها صحیح بوده و مورد قبول حق تعالی قرار می گیرد؟

جواب: اعمالشان باطل نیست؛ ولی کم ارزش است.

سؤال ۲۴. اگر عزاداری برای امام حسین(علیه السلام) باعث تضييع حقوق دیگران شود، آیا موجب ضمان خواهد شد؟ به طور کلی آیا در این مورد خاص رعایت حقوق دیگران واجب است؟

جواب: عزاداری، یکی از مستحبات مهم است؛ ولی حفظ حقوق دیگران از واجبات است. بنابراین، باید طوری عزاداری کرد که حقوق کسی ضایع نشود.

دسته جات عزاداری

سؤال ۲۵. حرکت دسته جات عزاداری به چه شکلی مطلوب است؟

جواب: باید با نظم کامل و پرچم های آبرومند که اهداف مقدّس عاشورا بر آن نوشته شده باشد، صورت گیرد. بهتر آن است که ریش سفیدان در قلب دسته جات باشند و جوانان در جلو و افراد بزرگسال در عقب دسته، و خواهران به دنبال آنها باشند.

سؤال ۲۶. تشکیل دسته جات عزاداری در کشورهای خارجی چگونه است؟

جواب: کار بسیار خوبی است؛ ولی باید با نهایت نظم و شکوه و هدف دار باشد، تا پیام عاشورای حسینی را به همه جا منتقل کند.

سؤال ۲۷. حکم شرعی ورود هیئت های عزاداری با کفش به مساجدی که تماماً صیغه مسجد خوانده شده و نماز اقامه می شود، چیست؟

جواب: ورود با کفش ها روی فرش ها جایز نیست؛ ولی اگر فرش ها را جمع کنند، ورود با کفش حرام نیست اما باید بعداً بشویند و تمیز کنند.

سؤال ۲۸. آیا رقابت دسته جات با هم جایز است؟

جواب: مراسم حسینی باید رمز وحدت، محبت، دوستی، ایثار و فداکاری باشد و از هر کار که سبب اختلاف می شود باید به شدت پرهیز شود.

وقت نماز و عزاداری

سؤال ۲۹. آیا برپایی نماز جماعت ظهر عاشورا در خیابان ها و بستن راه عبور و مرور مردم کار خوبی است؟

جواب: این، کار بسیار خوبی است و یادآور نماز روز عاشورای شهیدان کربلا در برابر تیرباران دشمن خصوصاً و اهمیّت فوق العاده نماز عموماً می باشد و این مقدار سدّ معبر مانعی ندارد.

سؤال ۳۰. در مکان هایی که اهالی روستا و دیگر افراد مقیم شهرستان های اطراف، برای عزاداری و برگزاری مراسم تعزیه خوانی حاضر می شوند، هنگام اذان بدون اینکه توجهی به اهمیّت نماز اول وقت داشته باشند به مراسم ادامه می دهند. البته در مسجد عدّه کمی نماز جماعت برگزار می کنند در صورتی که می توانند حداقل به احترام اوقات شرعی، مدّتی مراسم را اجرا نکنند و این در حالی است که گاهی در حین مراسم به امور اقتصادی و معیشتی مردم که امری پسندیده است می پردازند. نظر حضرتعالی در این زمینه چیست؟

جواب: بی شك تعطیل کردن عزاداری هنگام اذان و پرداختن به نماز اول وقت بسیار پسندیده است؛ که در خیلی از جاها شروع شده و ان شاءالله گسترش یابد و فراگیر شود.

استفاده از طبل و سنج

سؤال ۳۱. آیا استفاده از طبل، سنج و نی در مراسم عزاداری جایز است؟

جواب: استفاده از طبل و سنج که از آلات لهُو نیست و برای نظم بخشیدن به حرکت سینه زنان و زنجیرزنان است، مانعی ندارد؛ ولی از نی زدن اجتناب شود و هنگامی که به مساجد می‌رسند همه را خاموش کنند.

سؤال ۳۲. آیا طبل زدن که از کارهای لشکر یزید بوده، و مسلماً موجبات مزاحمت و تضييع حقوق همسایه‌ها می‌شود مجاز است؟

جواب: طبل زدن اختصاصی به لشکر کفار نداشته است و استفاده از آن برای تنظیم حرکت دسته‌جات در شارع عام مانعی ندارد.

سؤال ۳۳. وظیفه خطیری بر عهده شیعیان ابا عبدالله(علیه السلام) و عزاداری برای آن حضرت می‌باشد. از قدیم هیئت‌های حسینی با زدن طبل در خیابان، در گروه‌های مردمی به عزاداری می‌پرداختند. اخیراً سخن‌هایی رایج شده که برای افرادی که در حال استراحت هستند، سر و صدا ایجاد می‌شود. آیا باید حضور مردم را مخفی کرد؟ چنانچه وقت و زمان این عزاداری‌ها مناسب باشد زدن طبل چه حکمی دارد؟

جواب: هر گاه در زمان‌های مناسبی طبل بزنند که مردم معمولاً در خواب نیستند و رعایت اعتدال را نیز بنمایند مانعی ندارد.

استفاده از موسیقی

سؤال ۳۴. چنانچه در مراسم شام غریبان ابا عبدالله(علیه السلام) هم زمان با مدّاحی، نی نواخته شود چه حکمی دارد؟

جواب: هرگاه آهنگ آن، مناسب مجالس لهُو و فساد باشد جایز نیست.

سؤال ۳۵. نواختن سازهایی همانند سنج و دمام^۷ در مسجد و در مراسم عزاداری امام حسین(علیه السلام) چه حکمی دارد؟

۷. يك نوع ساز کوبه ای ایرانی، که استفاده از آن در جنوب ایران رایج است.

جواب: در مسجد جائز نیست؛ ولی در دسته جات سینه زنی و عزاداری مانعی ندارد. البته به صورتی که مایه آزار مردم نشود.

عَلَم و علامت

سؤال ۳۶. عَلَم بزرگی وجود دارد که تاریخچه آن تقریباً به ۱۳۰۰ سال می رسد و رسم بر این بوده و هست که از روز اول ماه محرم تا روز عاشورا عَلَم را به تك تك منازل اهالی جهت زیارت می برند و اعتقاد زیادی به آن دارند و حاجت می گیرند. لطفاً در این زمینه به سؤالات زیر پاسخ دهید:

الف) مبالغ هنگفتی به عنوان نذری بر سر عَلَم می بندند و بعضی ها هم گوسفندی جلوی عَلَم قربانی می کنند. وجه نقد و گوسفند قربانی به چه کسی تعلق می گیرد؟
ب) عَلَمداران که گروهی از سادات می باشند، عَلَم فوق را ارثیه پدری می دانند که نسل به نسل از پدر به پسر منتقل می گردد و وجوهات نذری را بین خودشان تقسیم می کنند. آیا این کار صحیح است؟ اگر صحیح است، آیا به اولاد دختر هم سهمی می رسد؟

ج) با توجه به اینکه جایگاه عَلَم در طول سال در امام زاده می باشد، آیا چیزی از نذورات، به امام زاده نیز تعلق می گیرد؟

جواب الف تا ج) با توجه به اینکه چنین برنامه ای در روایات معصومین (علیهم السلام) مطلقاً نیامده است و از نظر تاریخی نیز مدرکی برای آن در دست نیست بر همه مؤمنین و مؤمنات لازم است که این کار را ترك کنند و نذورات خود را به هیئت امنای حسینیه که از میان افراد معتبر باید انتخاب شوند تسلیم کنند، تا نذورات را صرف مجالس عزاداری و کمک به ایتام و مستمندان کنند و اجازه ندهند افراد سودجو از نام مبارک امام حسین (علیه السلام) و پرچم، سوء استفاده کنند.

سؤال ۳۷. با توجه به شایعاتی که علامت را نشان صلیب و ترویج مسیحیت می داند، آیا بردن علامت به هیئت ها و خیابان ها اشکال دارد؟

جواب: با توجه به اینکه دشمنان، پیرایه هایی به علامت می بندند بهتر است از آن پرهیز شود و به پرچم های آبرومند ساده قناعت گردد.

سؤال ۳۸. نظر معظم له نسبت به استفاده از علامت هایی که مجسمه حیوانات از قبیل مرغ و خروس و دیگر اشیا و جمادات بر روی آنها نصب شده، چیست؟

جواب: به طور کل از این گونه علامت ها اجتناب کنید.

سؤال ۳۹. در شهر ما، در هر مسجد، يك عَلم وجود دارد که هر سال در ایام عزاداری، مخصوصاً در روزهای عاشورا این عَلم را به حرکت در می آورند، هر يك از این عَلم ها هر چند دقیقه یکبار بر شانه فردی می نشیند و آن فرد پس از بوسیدن آن عَلم، به یکی از پارچه های آن پول می بندد. مردم می گویند: «هر کس نذری داشته باشد و عَلم روی شانه اش بنشیند و او به عَلم پول ببندد نذرش قبول می شود!» افراد زیادی به عَلم اعتقاد دارند، آنها می گویند: «عَلم به وسیله کسی که آن را در دست دارد حرکت نمی کند، بلکه حرکت آن توسط قدرت الهی است!» نظر شما در این مورد چیست؟

جواب: پرچمهایی که در عزاداری امام حسین (علیه السلام) حمل می شود، چون متعلق به عزاداری آن حضرت می باشد محترم است، اما حاجت را باید از خداوند با شفاعت امام حسین (علیه السلام) خواست، نه از عَلم.

سؤال ۴۰. در روز عاشورا مراسم عجیبی در شهر ما انجام می شود. بدین صورت که مردم الوارهای سنگین را به شکل لانه کبوتر که تقریباً پنج تُن وزن دارد بلند کرده و دور می زنند و بعد به روی زمین گذاشته و سینه می زنند و این کار را چندین بار انجام می دهند. نظر شما چیست؟

جواب: این کار در روایات اسلامی وارد نشده و بهتر است به جای آن، مجالس پرشکوه عزاداری و دسته جات برگزار شود.

سینه زنی و زنجیرزنی

سؤال ۴۱. سینه زنی و زنجیرزنی در مراسم عزاداری سالار شهیدان چگونه است؟

جواب: سینه زنی و زنجیرزنی نیز از روش های عزاداری سنتی است و اشکالی ندارد.

سؤال ۴۲. دلیل سینه زدن برای ائمه (علیهم السلام) چه می باشد؟

جواب: عزاداری، حمایت از مکتب امام حسین (علیه السلام) در ظلم ستیزی و اعلام

برائت و بیزاری از ظالمان است و سینه زنی نوعی عزاداری محسوب می شود.

سؤال ۴۳. تاریخچه زنجیرزنی و سینه زنی در محرم چیست؟

جواب: سینه زنی ظاهراً از قدیم الایام در عزاداری ها معمول بوده و ولی زنجیرزنی

احتمالاً در قرن اخیر به وجود آمده و نوعی عزاداری محسوب می شود.

سؤال ۴۴. آیا این مطلب درست است که اگر کسی برای امام حسین (علیه السلام) سینه

بزند و در اثر سینه زدن سینه اش کبود شود، تا زمانی که جای کبودی بر سینه اوست برای

او حسنه و ثواب می نویسند؟

جواب: چنین مطلبی صحّت ندارد و آسیب به بدن در عزاداری اشکال دارد.

سؤال ۴۵. برهنه شدن در این مجالس برای سینه زنی چه حکمی دارد؟

جواب: هرگاه در حضور بانوان باشد جایز نیست و در غیر این صورت نیز چون ممکن

است سبب وهن مراسم عزاداری گردد بهتر است از آن چشم پوشی شود.

سؤال ۴۶. فلسفه حرمت برهنه شدن برای سینه زنی در جایی که خانم ها هم نیستند و

فیلم هم گرفته نمی شود چیست؟

جواب: این کار اشکال دارد و زیرا خلاف شأن مجلس عزای سیدالشهدا (علیه السلام)

است. کدام يك از ما در مراسم عزای پدر خود برهنه می شود و مثلاً به اهل مجلس

تعزیت می گوید.

سؤال ۴۷. آیا سینه زنی محکم طوری که سینه سرخ شود مجاز است؟

جواب: سرخ کردن سینه به عمد، اشکال دارد.

سؤال ۴۸. آیا به بالا و پایین پریدن در مراسم سینه زنی اشکال دارد؟

جواب: عزاداری خامس آل عبا(علیه السلام) از افضل قربات است و چنین مجالسی باید

مرکز نشر و گسترش معارف اهل بیت(علیهم السلام) باشد و از این گونه کارها پرهیز شود.

سؤال ۴۹. در هیئت های به سبک جدید مرسوم است که گاهی به شکل تند و سریع

سینه می زنند که به شور معروف است. نظر معظم له در این باره چیست؟

جواب: بهتر این است که این روش، که روش سنگینی به نظر نمی رسد و مناسب مقام

ولایت نیست، ترك شود.

سؤال ۵۰. هروله کردن در هنگام سینه زنی چه حکمی دارد؟

جواب: از این حرکات، در مجلس عزای اهل بیت(علیهم السلام) اجتناب کنید.

سؤال ۵۱. آیا تقلید صدای برخی حیوانات نظیر سگ، الاغ و کبوتر در موقع سینه

زدن، به منظور اظهار عجز در مقابل ائمه(علیهم السلام) جایز است؟

جواب: این کار زنده است و اهانت به مقام شامخ ائمه(علیهم السلام) می باشد.

قمه زنی و تیغ زنی

سؤال ۵۲. سینه زدن با تیغ و یا زنجیر زدن با زنجیری که دارای چاقو و یا تیغ می باشد

و منجر به زخمی شدن بدن و جاری شدن خون می شود، چه حکمی دارد؟

جواب: همان گونه که قبلاً نیز اشاره کرده ایم مسئله عزاداری حضرت سیدالشهدا(علیه

السلام) در هر زمان و در هر مکان، از افضل قربات و مایه تقویت روح ایمان، شهادت

اسلامی، ایثار، فداکاری و شجاعت در مسلمین است؛ ولی کیفیت عزاداری باید چنان

باشد که بهانه ای به دست دشمنان اسلام ندهد و موجب سوء استفاده آنان نشود و این

مراسم عظیم و پرشکوه تضعیف نگردد، و به همین جهت، از کارهایی که موجب وهن

مذهب است باید پرهیز شود و از آسیب رساندن به بدن خودداری گردد.

سؤال ۵۳. در اکثر مناطق کشورهای اسلامی (غیر از ایران) و غیر اسلامی، مردم متدین شیعه با مذاهب دیگر با هم زندگی می کنند و در ایام محرم، بالأخص روز عاشورا، متدینین مجالس سوگواری منعقد می کنند و نوجوانان با نوحه سرایی (بدون آهنگ غنا) سینه زنی و زنجیرزنی می کنند؛ در نتیجه از بدنشان گاهی خون جاری می شود، این حالت بر افراد و جامعه غیر شیعی اثر خوبی می گذارد و گاهی مایل به تشیع هم می شوند، آیا در صورت حاصل شدن اثر مثبت و نتایج خوب، زنجیرزنی به شکل فوق جایز است؟

جواب: همان طور که بارها گفته ایم عزاداری خامس آل عبا(علیه السلام) از افضل قربات است؛ ولی نباید کاری کرد که بدن مجروح شود؛ برای بزرگداشت این شعائر از طرق بهتر استفاده کنید.

سؤال ۵۴. آیا قمه زدن به طور مخفی حلال است؟ به طوری که گفته می شود، قبل از پیدایش دوربین حلال بوده است؟

جواب: عزاداری نباید باعث آسیب به بدن شود.

سؤال ۵۵. آیا صحیح است که قمه زدن قبل از ضبط مراسم ها با دوربین، حلال بوده و الآن حرام است و اگر خنجر باشد اشکال ندارد؟

جواب: در عزاداری نباید به بدن آسیب رسانده شود.

سؤال ۵۶. نظر حضرت عالی درباب قمه زدن و تیغ زدن عزاداران امام حسین(علیه السلام) در روز عاشورا به عنوان ادای نذر یا کسب اجر اخروی چیست؟

جواب: عزاداری سیدالشهدا(علیه السلام) از افضل قربات است؛ ولی باید از انجام اعمالی که موجب ضرر به بدن یا وهن مذهب می شود اجتناب کنید. و چنین نذری لازم الوفا نیست.

سؤال ۵۷. پدر و مادری نذر می کنند که اگر خدا به آنان فرزند پسر بدهد روز عاشورا بر سر او تیغ بزنند. آیا با توجه به اینکه انجام این گونه اعمال باعث وهن شیعه و عزاداری

سیدالشهدا(علیه السلام) و موجب سوء استفاده دشمنان اسلام می گردد عمل به این نذر واجب است؟

جواب: این نذر صحیح نیست؛ چون در نذر، رجحان عمل شرط است و این عمل با توجه به اینکه بهانه ای به دست دشمنان اسلام برای زیر سؤال بردن کل مسائل سوگواری خامس آل عبا(علیه السلام) که از افضل قربات است می دهد، خالی از اشکال نیست. و بر فرض رجحان این عمل، نذر درباره دیگری کردن صحیح نیست.

سؤال ۵۸. اخیراً دو عدد سی دی به دستم رسیده که در آن از قول تعدادی از مجتهدین به قمه زنی توصیه شده است. نظر حضرت عالی در این خصوص چیست؟

جواب: هرگاه بزرگان پیشین که چنین فتوایی داده اند، شرایط این زمان را می دیدند که مسئله قمه زنی مانع پیشرفت تشیع در دنیا شده است، حتماً فتوا به منع آن می دادند؛ زیرا شرایط فتوا در زمان ها مختلف است و متأسفانه بعضی از نسبت ها اخیراً خلاف واقع از آب در می آید.

سؤال ۵۹. آیا خوبی که از بدن سینه زنان و عزاداران، به سبب قمه زدن و غیره، بیرون می آید، باعث تبرک و شفای مریضها و زن های عقیم و مانند آن می شود؟

جواب: این سخنان پایه و اساسی ندارد، و سزاوار است عزاداری به صورتی باشد که باعث هتک دین و مقدّسات نشود.

لطمه زنی

سؤال ۶۰. لطمه زدن به صورت، در عزای امام حسین(علیه السلام) چه حکمی دارد؟

جواب: عزاداری خامس آل عبا(علیه السلام) از مهم ترین شعائر دینی، و رمز بقاء تشیع است، و باید هر چه باشکوه تر برگزار گردد؛ اما لازم است از تمام کارهایی که آسیب به بدن می رساند، یا موجب وهن مذهب می گردد، جداً اجتناب شود.

سؤال ۶۱. آیا جایز است به گونه ای بر سر و سینه بزنند که موجب جراحت و خونریزی شود و باعث نجس شدن خود و اطرافیان و زمین مسجد و یا حسینیه گردد؟
 جواب: لازم است به گونه ای باشد که منجر به جراحت و خونریزی نشود و مسجد نجس نگردد.

سؤال ۶۲. کوبیدن سر به در و دیوار و زمین، در جلسات عزاداری چه حکمی دارد؟
 جواب: عزاداری ائمه اطهار (علیهم السلام)، مخصوصاً خامس آل عبا (علیه السلام)، از افضل قربات است، ولی باید از هرگونه کاری که باعث هتک حرمت آن بزرگواران می شود، و موجب وهن مذهب در نظر دیگران گردد، و به بدن آسیب می رساند پرهیز گردد.

نحوه گریه بر ائمه (علیهم السلام)

سؤال ۶۳. احادیثی که می فرماید: «اگر کسی قطره ای اشک برای امام حسین (علیه السلام) بریزد بهشت بر او واجب می شود»^۸ آیا باعث تمایل به گناه و ترك عبادات نمی شود؟

جواب: این احادیث به این معنا هستند که شخص، توفیق صالح شدن پیدا می کند و صالح شدن به انجام تکالیف است نه با ترك آن.

سؤال ۶۴. لطفاً بفرمایید معنای ضجّه بر اباعبدالله (علیه السلام) که در روایات^۹ آمده است چیست؟ و آیا ناله و ضجّه بر اباعبدالله حدّی دارد؟ آیا کسی که از فرط گریه بر اباعبدالله (علیه السلام) از حال خود خارج شود دچار عصیان شده است؟

جواب: ناله و ضجّه حدّی ندارد؛ ولی نعره کشیدن در مجالس عمومی در صورتی که سبب وهن شود کار صحیحی نیست.

سؤال ۶۵. آیا بلند گریه کردن اشکالی دارد؟

۸. فضل زیارة الحسین (علیه السلام)، ص ۸۴، ح ۷۴.

۹. تاریخ یعقوبی، ص ۲۴۵.

جواب: ما خودمان کراراً بلند گریه می کنیم؛ ولی از صورت متعارف خارج نشود.
 سؤال ۶۶. گروهی هنگام عزاداری برای امام حسین(علیه السلام) بلند فریاد می کشند و داد می زنند آیا این گونه اعمال جایز است؟
 جواب: گریه طبیعی با صدای بلند اشکالی ندارد؛ بلکه خوب است. ولی صداهای مصنوعی که گاهی اوقات در بعضی مجالس دیده می شود و فریادهایی به صورت عربده می کشند، صحیح نیست.

لباس مشکی

سؤال ۶۷. پوشیدن لباس سیاه که می گویند کراهت دارد،^{۱۰} در مراسم عزاداری اهل بیت(علیهم السلام) چگونه است؟
 جواب: با توجه به اینکه سبب تعظیم شعائر می گردد، کراهت آن تحت الشعاع قرار گرفته و رنگ استحباب به خود می گیرد.
 سؤال ۶۸. آیا پوشیدن لباس سیاه در ایام شهادت حضرت زهرا(علیها السلام) با توجه به حفظ وحدت و کراهت لباس سیاه جایز است؟
 جواب: با توجه به اینکه پوشیدن لباس مشکی در ایام شهادت حضرات معصومین(علیهم السلام) نوعی تعظیم شعائر الهی محسوب می شود کراهت ندارد.
 سؤال ۶۹. پوشیدن لباس مشکی از دهه اول محرم تا آخر ماه صفر چه حکمی دارد؟
 جواب: مانعی ندارد.

شال سبز برای غیر سادات

سؤال ۷۰. آیا فردی که مادر او سید است می تواند برای عزاداری شال بیندازد؟
 جواب: نمی تواند لباس سادات را بپوشد.

سؤال ۷۱. هیئت ما در روز عاشورا لباس سقّایی می پوشند و سادات شال سبز می اندازند. برادر من که از فعالان هیئت است بنا به قول خود که نذر داشته شال سبز می اندازد هر چند سید نیست. مردم بر ما خرده گرفته اند ولی برادرم به نذر خود پایبند است. آیا نذر ایشان باید ادامه داشته باشد یا خیر؟

جواب: نذر او باطل است و از انداختن شال سبز خودداری کند.

شبیہ خوانی و مقتل خوانی

تعزیه

سؤال ۷۲. آیا استفاده از مراسم تعزیه خوانی سنتی جایز است؟

جواب: چنانچه تعزیه خوانی، مشتمل بر امر حرامی مانند: دروغ یا هتك حرمت امامان بزرگوار و بزرگان دیگر و امثال اینها نباشد و مانع مجالس سخنرانی و نماز نگردد، اشکالی ندارد.

سؤال ۷۳. شرایط افرادی که می توانند نقش ائمه (علیهم السلام) را ایفا نمایند چیست؟

جواب: اگر در شبیه خوانی کسانی می خواهند در نقش آن بزرگواران ظاهر شوند، باید افراد مهذب و پاک و خوشنامی باشند و چه بهتر که آن بزرگواران بطور وضوح نشان داده نشوند.

سؤال ۷۴. آیا کسانی که در شبیه خوانی نقش کفار را ایفا می کنند باید دارای شرایط

خاصی باشند؟ یا این که هر کس بدون قید و شرط می تواند در نقش کفار باشد؟

جواب: شرایط خاصی برای آنها از این نظر نیست.

سؤال ۷۵. پوشیدن لباسی که مخصوص زن نمی باشد و صرفاً برای پوشیدن در

شبیه خوانی درست شده (این لباس از قطعه ای پارچه سیاه که تا اندازه ای شبیه چادر دوخته شده، تشکیل شده و مردانی که در نقش زن انجام وظیفه می نمایند از آن استفاده می کنند) چه حکمی دارد؟

جواب: اشکالی ندارد.

سؤال ۷۶. در نسخه های تعزیه های موجود، گاهی الفاظ رکیک توسط ایفاگر نقش معصوم(علیه السلام) بر زبان جاری می شود، قرائت چنین زبان حالی که دون مقام اهل بیت(علیهم السلام) اما برازنده سپاه مخالفین است، چه حکمی دارد؟

جواب: باید تمام نسخه های موجود توسط آگاهان بررسی شود و الفاظ رکیک و آنچه دون شأن امام است، از آن حذف گردد و به صورت معقول و متین درآید، تا استفاده از آنها شرعاً مجاز باشد.

سؤال ۷۷. در شهرستان ما مراسم عزاداری تاسوعا و عاشورا و سایر ایام بصورت تعزیه خوانی برگزار می شود. تا چند سال قبل که در محلّ ما برگزار نمی شد، اهالی محلّ به محلات دیگر جهت دیدن تعزیه می رفتند و در آن محلات با مشکلات زیادی مواجه می شدند به این دلیل تصمیم گرفتیم این مراسم را در محلّ خودمان برگزار کنیم، نظر شما چیست؟ آیا در این شرایط تعزیه خوانی جایز است؟

جواب: چنانچه تعزیه خوانی مشتمل بر امر حرامی مانند دروغ یا هتک حرمت امامان بزرگوار و بزرگان دیگر و امثال اینها نباشد و مانع مجالس سخنرانی و نماز نگردد، اشکالی ندارد.

سؤال ۷۸. گروه تئاتری توسط مرئی پرورشی يك مدرسه دخترانه اقدام به برگزاری تعزیه از روی نسخه های قدیمی تعزیه شهر برای بانوان می نماید. به گونه ای که شأن و منزلت بزرگان دین را نیز تا حد امکان حفظ می نمایند و صورت خود را نیز می پوشانند. آیا برگزاری چنین برنامه ای جایز است؟

جواب: در فرض سؤال، این کار برای دختران و در محیط مخصوص زنان اشکالی ندارد.

سؤال ۷۹. در مراسمی در تعزیه، مردم پولی را توی تشت یا روی شمشیر قرار می دهند و آن پول را نذر امام حسین(علیه السلام) می کنند؛ ولی افرادی که آن نقش را بازی می کنند پول را برمی دارند و استفاده شخصی می کنند. آیا این کار جایز است؟

جواب: اگر به نیت آن اشخاص داده اند ولی در راه امام حسین(علیه السلام) اشکال ندارد. و الا جایز نیست.

ساخت ماکت و سمبل

سؤال ۸۰. آیا ساختن شبیه قبور ائمه طاهرين با چوب و سنگ جایز است؟

جواب: دلیلی بر حرمت این امور نداریم.

سؤال ۸۱. سوزاندن خیمه هایی که به عنوان سمبل برای مردم به نمایش گذاشته می شود،

البته به طوری که فساد ایجاد نشود، چه حکمی دارد؟

جواب: اگر خیمه ها از چیزهایی باشد که ارزان قیمت است در فرض سؤال مانعی

ندارد.

سؤال ۸۲. مراسم نخل برداری (شبیه سازی تابوت ائمه اطهار(علیهم السلام)) طبق چه

مستندات دینی و اسلامی انجام می گیرد؟ و چه حکمی دارد؟

جواب: سند اسلامی ندارد بلکه يك رسم عرفی است و در صورتی که نماد تابوت پیکر

پاك شهيدان باشد و آسیبی به کسی نرساند، مانعی ندارد.

اشعار، مدیحه و نوحه

کیفیت

سؤال ۸۳. نمی دانم مدّاحی هایی که گوش می دهم مشکل شرعی دارد یا خیر؟ و نمی توانم تشخیص دهم که مناسب شأن اهل بیت (علیهم السلام) هست یا خیر، چه کنم؟ مثلاً این اشعار اگر در مدّاحی خوانده شود آیا گوش دادن به آن مشکل دارد: قنّاقه حسین شرف عرش اعظم است؛ صد مرده زنده می شود از ذکر یا حسین؛ من عبد حسین گردیدم، من سگ حسینم؛

جواب: هیچ کدام از این اشعار مناسب مقام با عظمت سالار شهیدان کربلا نیست.

سؤال ۸۴. می خواستم بدانم آیه ۳۱ سوره توبه که ارباب را تنها خدا می داند، با گفتن «ارباب من حسین» ملازمه دارد؟ به نظر من امامان نیز راضی به این القاب و اعمال خرافی مانند بوسیدن حرم و دخیل بستن و شفای مریض نیستند. نظر شما چیست؟

جواب: تعبیر به «ارباب من حسین» تعبیر صحیح نیست؛ ولی توسّل به امامان و طلب شفاعت آنها در پیشگاه خدا هیچ مانعی ندارد.

سؤال ۸۵. با توجه به مضمون ظاهری اشعاری نظیر «گرد حرم دویده ام، صفا و مروه دیده ام، هیچ کجا برای من کربلا نمی شود» که حداقل در ظاهر، زیارت کربلا و یاد امام حسین (علیه السلام) را پرشورتر از یاد خدا و زیارت کعبه عنوان می کند و باعث سوء استفاده بسیاری از دشمنان اهل بیت نیز شده است. آیا این اشعار، آفت عزاداری سیدالشهدا نیست؟

جواب: آری، اینگونه اشعار آفت است و بهانه به دست دشمن می دهد.

سؤال ۸۶. مدّاحی هایی که حالت غنا دارد چه حکمی دارد؟

جواب: هرگاه آن صدا متناسب مجالس لهو و فساد باشد، جایز نیست.

سؤال ۸۷. ذکر نام ائمه در مدّاحی به شکلی که به طور واضح تلفظ نشود، و یا به گونه ای دیگر تغییر کند مثلاً «حوسین» به جای «حسین» (علیه السلام) گفته شود، چه حکمی دارد؟

جواب: باید از این گونه تکرار نام امام (علیه السلام) اجتناب کنند.

سؤال ۸۸. آیا استفاده از جملاتی همچون «ما همه سگ حسینیم» در مجالس عزاداری امام حسین (علیه السلام) اشکالی دارد؟

جواب: عزاداری خامس آل عبا از مهمترین شعائر دینی است؛ ولی باید از سخنان و اشعاری که متناسب با عزاداران اهل بیت (علیهم السلام) نیست جداً خودداری شود؛ زیرا حضرت سیدالشهدا (علیه السلام) از اینگونه امور بیزار است. و اینگونه تعبیرات، شایسته عزاداران حسینی نیست.

سؤال ۸۹. نام کلب رقیه برای خود انتخاب کرده ام، که وفای سگ را می رساند، چرا که اگر آدم بتواند به اندازه سگ وفا داشته باشد یقیناً به انسانیت می رسد؛ مانند رسول ترک، که در خواب او را به صورت سگ امام حسین (علیه السلام) دیده اند که از حضرت محافظت می کند و به مقام انسانیت رسید. آیا با این وجود دلیلی برای مخالفت وجود دارد؟ اگر اشتباه است چرا بزرگان این حرف را می زدند؟

جواب: توجه داشته باشید هر زمانی اقتضایی دارد. در عصر ما عده ای از دشمنان، در انتظار بهانه ای هستند که جلوی پیشرفت اسلام و تشیع را در جهان بگیرند و این موضوعات را بهانه می کنند. و با اینکه می دانیم گفتن این تعبیرات واجب نیست اما ممکن است مانع پیشرفت مکتب اهل بیت (علیهم السلام) شود، آیا در چنین شرایطی گفتن این تعبیرات خوب است؟!

سؤال ۹۰. بعضی در اشعار یا مراسم مدّاحی و سینه زنی، خود را سگ، الاغ یا کبوتر اهل البیت (علیهم السلام) و امثال آن می خوانند. آیا بیان چنین جملاتی دارای اشکال است؟

جواب: اینگونه تعبیرات شایسته عزاداران حسینی نیست.

سؤال ۹۱. جمعی از مدّاحان سعی دارند مقام والای شهدای کربلا را با انبیای پیشین مخصوصاً پیامبران اولوالعزم یا اصحاب خاصّ پیامبر اکرم (صلی الله علیه وآله) مقایسه کنند، این کار چه حکمی دارد؟

جواب: ادب و احترام ایجاب می کند که ما مقام همه آنها را والا بدانیم و از مقایسه و برتری آنها بر یکدیگر بپرهیزیم و بگوییم: همه از اولیاء الله بودند و ما به همه آنها عشق مسورزیم.

سؤال ۹۲. آیا تشبیه حرّ بن یزید ریاحی در شعر، به رستم، پهلوان ایران باستان، آیا در شأن این شهید کربلا می باشد؟

جواب: حرّ بن یزید ریاحی، مسیری غیر از مسیر رستم و امثال او داشت.

سؤال ۹۳. آیا معظّم له اخیراً درباره ضرورت مقابله با خرافه گویی های برخی از مدّاحان سخن گفته اند؟

جواب: آری مطالبی در این زمینه گفته ایم؛ زیرا اخیراً بعضی از مدّاحان ناآگاه و بی خیر، اشعار کفرآمیزی را در مجالس عزاداری می خوانند که اگر معنی آن را بفهمند سبب خروج آنها از اسلام می شود. بر همه لازم است که امر به معروف و نهی از منکر را در این مسئله مهم فراموش نکنند و جاهلان خطاکار را به وظایف خود آشنا سازند و بهانه به دست دشمنان بهانه جو ندهند و لازم است از چنین مجالسی دوری کنند.

سؤال ۹۴. چه توصیه ای به مدّاحان در مورد کیفیت اشعار، نوحه ها و مدیحه سرایی مناسب شئون اهل بیت (علیهم السلام) دارید؟

جواب: عزاداری ائمه اطهار (علیهم السلام)، مخصوصاً خامس آل عبا (علیه السلام)، از افضل قربات است، و سرودن و خواندن اشعاری که حاکی از مظلومیت و زحمات و فداکاری آن حضرات باشد کار بسیار خوبی است؛ ولی باید از هرگونه کاری که باعث هتك حرمت آن بزرگواران می شود، و موجب وهن مذهب در نظر دیگران می گردد، و به بدن آسیب

می رساند پرهیز گردد. و تعبیراتی که در عرف، توهین آمیز است، مانند نسبت سگ به خود دادن، یا صدای حیوانات در آوردن، هیچ کدام مناسب مجالس عزاداری نیست. و باید به همه نصیحت کنند که از این امور، که باعث وهن این مراسم بزرگ می شود و موجب ناراحتی حضرت بقیة الله عجل الله تعالی فرجه الشریف می گردد، پرهیز کنند.

غلو

سؤال ۹۵. آیا انعکاس بیش از حدّ مظلومیّت امام حسین(علیه السلام) و یارانش صحیح است؟

جواب: به یقین قربانگاه عاشورا يك صحنه غم انگیز و گریه خیز بود؛ ولی هرگز نباید روح حماسی آن را در کنار بیان مظلومیّت آن بزرگواران فراموش کرد. بلکه شاعران باید ضمن اشعار سوگواری جنبه های حماسی عاشورا را به نظم کشند، همان گونه که در قرون اخیر توجه شایانی به آن امر شده است و خطبا و مدّاحان به آن اهمیت می دهند.

سؤال ۹۶. اخیراً در بعضی مجامع و هیئت های مذهبی تهران اشعاری سروده و خوانده می شود که در ضمن آن، لفظ جلاله «الله» را به ذوات مقدّسه معصومین و مانند آن بزرگواران نسبت می دهند. مثلاً گفته می شود من علی اللّهی ام، یا من حسین اللّهی ام و یا زینب اللّهی ام. آیا بیان این گونه اشعار، جواز شرعی دارد؟

جواب: این تعبیرات مناسب افراد معتقد به مکتب معصومین(علیهم السلام) نیست و لازم است به این اشخاص تذکر داده شود و آنها را از این کار نهی کرد. و برای بزرگداشت مقام آن بزرگواران راههای خوب و سنجیده و معقول وجود دارد که نیازی به این حرف ها ندارد.

زبان حال

سؤال ۹۷. بسیاری از اشعار، مربوط به مرثی شهادی کربلا و ائمه هدی(علیهم السلام) جنبه زبان حال دارد، آیا این کار مجاز است؟

جواب: منظور از زبان حال آن است که حالت آن بزرگواران چنین تعبیراتی را اقتضا می‌کند و این کار به دو شرط جایز است: نخست اینکه، واقعاً این سخنان مناسب چنان حالتی باشد، و دیگر اینکه، معلوم باشد که زبان حال است نه زبان قال.

بیان خواب

سؤال ۹۸. بعضی از خطبا اصرار دارند که در منابر خود از خواب های مختلفی که درباره مسائل مربوط به عزاداری یا غیر آن است بهره بگیرند، آیا این کار درست است؟

جواب: گرچه گاهی خواب ها پرده از روی مسائل مهمی برمی دارد؛ ولی با توجه به اینکه خواب، شرعاً حجت نیست نباید در منابر، زیاد روی آن تکیه کرد.

عزاداری بانوان

سؤال ۹۹. در برخی مجالس، به هنگام عزاداری که به شکل سینه زنی یا زنجیرزنی است، پرده ای که حائل بین آقایان و خانم ها است به اصرار خانم ها و فقط جهت تماشای هیئت زنجیرزن و سینه زن برداشته می شود؛ در حالی که فاصله آقایان و خانم ها اندک است، و عده ای از آقایان که سینه و زنجیر نمی زنند نیز در معرض دید خانم ها قرار دارند. آیا این نحوه عزاداری صحیح است؟

جواب: هرگاه سینه زن ها برای سینه زدن برهنه نشوند، و مشکل دیگری ایجاد نشود، مانعی ندارد.

سؤال ۱۰۰. حرکت زنان با وضع نامناسب به دنبال هیأت های عزاداری، که موجب بروز گناهان و آلودگی هایی می شود، چه صورتی دارد؟

جواب: عزاداری خامس آل عبا (علیه السلام) و سایر معصومین (علیهم السلام) از افضل قربات است؛ ولی مردان و زنان باید طوری رفتار کنند که آمیخته با خلاف شرع نشود.

سؤال ۱۰۱. نظر شما در مورد حضور خواهران با رعایت حجاب کامل در پشت دسته های عزاداری در کوچه و خیابان چیست؟ آیا این حضور برای تعظیم شعائر اسلامی جایز است؟

جواب: در فرض سؤال، اشکال ندارد.

سؤال ۱۰۲. آیا ورود مدّاح مرد در بین عزداران خانم اشکال دارد یا خیر؟ هم نوایی خانم ها در این جمع چه حکمی دارد؟

جواب: مدّاح مرد اگر رعایت جهات شرعی را نماید (در گوینده و مستمع) مانعی ندارد؛ ولی هم نوایی با او اشکال دارد.

سؤال ۱۰۳. شغل بعضی از خانم ها ذکر توسّل به اهل بیت (علیهم السلام) در مجالس زنانه است. گاهی از اوقات به هنگامی که مشغول روضه خوانی هستند مردان و یا بچّه هایی که خوب و بد را می فهمند وارد حیاط آن خانه می شوند و صدای این خانم را می شنوند. حکم این قبیل روضه خوانی ها چیست؟

جواب: در این مورد که نوشته اید، صدای خود را آهسته تر کند و یا بدون تکیه به صوت بخواند.

سؤال ۱۰۴. در هیئت های عزاداری، خانم ها سینه زنی می کنند. بعضی از آنها در محیط مربوط به خانمها روسری های خود را درآورده و موهای خود را پریشان می کنند. آیا این کارها اشکال شرعی دارد؟

جواب: در مجالس مخصوص به خودشان اشکالی ندارد مشروط به آنکه آسیبی به بدن نرسانند.

سؤال ۱۰۵. پختن غذای نذری توسط بانوانی که عادت ماهیانه هستند اشکال دارد؟
جواب: اشکال ندارد، مگر اینکه در مسجد باشد.

ادعیه و زیارات

زیارت عاشورا

سؤال ۱۰۶. آیا قسمت های لعن زیارت عاشورا دارای سند معتبری است؟

جواب: زیارت عاشورا به صورت کنونی در کتب معتبره نوشته شده است.

سؤال ۱۰۷. اگر در زیارت عاشورا به جای اینکه صد بار ذکر مخصوص را بگوییم

یکبار تکرار کنیم اشکال دارد؟

جواب: می توانید به قصد رجا یکبار بگویید.

سؤال ۱۰۸. آیا صحیح است که می گویند معظم له فرموده اند: لعن زیارت عاشورا

باید حذف شود و یا اینکه خواندنش اشکال دارد؟

جواب: این حرف، کذب محض است. نظر ما را در کتاب مفاتیح نوین^{۱۱} مطالعه

فرمایید.

سؤال ۱۰۹. هنگام خواندن زیارت عاشورا در روزهایی به غیر از عاشورا، در

قسمت هایی که مثلاً می گوید «در این روز عاشورا (هذا الیوم)»، ما نیز همین گونه

بخوانیم، یا مثلاً «در آن روز (ان یوم)» بگوییم؟ آیا تطابق روز و شب نیز لازم است مثل

این که به جای «ان هذا الیوم»، «ان هذا اللیل» گفته شود؟

جواب: زیارت و دعا را آن چنان که وارد شده به قصد رجا بخوانید.

سؤال ۱۱۰. در کتاب مفاتیح نوین در قسمت زیارت عاشورا آنچه که داخل پرانتز و

پاورقی ذکر شده است، نمی دانم کدام درست است. مثلاً نمی دانم «طلب ثاری مع امام

هدی» یا «طلب ثارکم مع امام مهدی» را بگوییم چگونه بخوانم؟

۱۱. مفاتیح نوین، فصل پنجم، سند و متن زیارت عاشورا.

جواب: در اینجا می توانید اساس را همان متن اصلی قرار دهید و اگر احتیاط کنید پاورقی را هم بخوانید بهتر است.

سؤال ۱۱۱. برای سجده آخر زیارت عاشورا اگر مهر وجود نداشت بر چه چیزی می توان سجده کرد؟ آیا از نگین انگشتری عقیق در چنین مواردی می توان استفاده کرد؟

جواب: سجده بر زمین و آنچه از زمین می روید (غیر خوراکی) صحیح است؛ ولی بر سنگ های معدنی صحیح نمی باشد؛ و می تواند بر روی کاغذ سجده کند.

سؤال ۱۱۲. منظور از «السلام علی علی بن الحسین» در سلام های انتهای زیارت عاشورا، امام سجاد(علیه السلام) است یا حضرت علی اکبر(علیه السلام)؟ چرا؟

جواب: بنابر قول صحیح، منظور حضرت علی اکبر(علیه السلام) است که جزء شهدای کربلا می باشد.

سؤال ۱۱۳. آیا حتماً باید دعای بعد از زیارت عاشورا، که به دعای صفوان (دعای علقمه) معروف گشته را بخوانیم؛ یا در اصل، زیارت عاشورا بدون این دعا وارد شده است؟ جواب: این دعا يك دعای مستقل است.

سؤال ۱۱۴. زبانی که عادت ماهیانه هستند آیا می توانند زیارت عاشورا و دیگر ادعیه را بخوانند و سجده زیارت عاشورا را به جا آورند؟

جواب: اشکال ندارد؛ کافی است از محرماتی که نسبت به آنان در رساله توضیح المسائل آورده ایم، اجتناب کنند.^{۱۱} از جمله نمی توانند آیات سجده واجب قرآن را بخوانند.

زیارت ناحیه مقدسه

سؤال ۱۱۵. نظر شما در مورد زیارت ناحیه مقدسه از جهت سند و دلالت چیست؟

جواب: بعضی از اسناد زیارت ناحیه معتبر است و لذا می توان آن را قرائت کرد. ولی دو جمله از آن را نخوانند. جمله ای که می گوید «اهل بیت با سرهای برهنه روز عاشورا بیرون آمدند» و جمله ای که می گوید «بدن شهدای کربلا را درندگان بیابان خوردند».

ذکر مصیبت در اثنای دعا

سؤال ۱۱۶. آیا صحبت کردن و خواندن مصیبت اهل بیت (علیهم السلام)، بین ادعیه جایز است؟

جواب: بهتر است ادعیه را به همان صورت وارده بخوانید و قبل یا بعدش ذکر مصیبت شود.

کار در هنگام دعا

سؤال ۱۱۷. لطفاً به دو سؤال زیر پاسخ فرمایید:

الف) گوش دادن به دعای کمیل و ندبه و عهد و زیارت عاشورا در درون ماشین چه حکمی دارد؟

ب) وقتی درون ماشین هستم و زیارت عاشورا را گوش می دهم، یا در خیابان به جایی می رسم که زیارت عاشورا را می خوانند، به قسمت سجده زیارت که می رسد چه کار کنم؟

جواب: سجده زیارت عاشورا واجب نیست؛ کافی است با يك انگشت، اشاره ای کنید. و خواندن یا شنیدن آن و دعاهای دیگر درون ماشین مانعی ندارد.

خرافات در عزاداری

پرهیز از خرافات

سؤال ۱۱۸. در شرایطی که دشمنان اسلام سعی در منزوی کردن مسلمانان دارند و با حيله هاي مي خواهند اسلام را خرافي و مسلمانان را بي منطق معرفي کنند، انجام برخي اعمال که در متن دين وجود نداشته و در بعضي مناطق، عده اي در تظاهر به اسلام و تعظيم شعائر، مرتکب آن مي شوند که احياناً موجبات وهن شيعه و عزاداري را فراهم آورده است، چه حکمی دارد؟

جواب: لازم است در اين شرايط و اوضاع، پيروان اهل بيت (عليهم السلام) و عاشقان مکتب حسيني از هر کاري که موجب وهن اين مراسم مي شود پرهيزند و به جاي آن به سراغ مراسمي بروند که عظمت اهداف حسيني را بيش از پيش آشکار مي سازد و اگر جمعي از بزرگان فقهاي پيشين (رحمه الله) در عصر و زمان خود، بعضي از اين کارها را به دلایلي اجازه فرموده اند، هرگاه در عصر و زمان ما بودند مسلماً نظر ديگري داشتند. خداوند همه ما را از پيروان مکتب آن بزرگوار و جان نثاران او قرار دهد.

سؤال ۱۱۹. در محلّ ما سنتي است که مردم به آن اعتقاد راسخ دارند، مسأله بدین صورت است که: روز تاسوعا و عاشورا عَلمی که در تمام مناطق مرسوم است در دست افراد خاصّی می دهند که آن فرد با حرکت های مخصوص و حتی گاه با حملهور شدن به زنان و مردان و ترساندن بچه ها، به تعبیر مردم عَلم را جوش می آورند و آن را نسبت به امام حسين (عليه السلام) می دهند، مردم دور آن جمع می شوند و می گویند عَلم، فرد را دنبال خود می برد. وقتی عَلم بعضی از افراد را زخمی می کند به معنای آن است که آن فرد، انسان بدی است و با دیده تردید به عَلم نگاه کرده است. متأسفانه عَلم در دست افراد

معلوم الحالی جوش می آید و گاه افراد متدین و وجیه را زخمی می کند. نظر شما در این مورد چیست؟

جواب: عزاداری حضرت خامس آل عبا(علیه السلام) از موجبات مهم تقویت دین است، ولی نباید آن را به این گونه کارهای نادرست آلوده کرد که موجب اذیت و آزار عزاداران و هتک حرمت افراد آبرومند شود.

سؤال ۱۲۰. در این محل، روز هفتم محرم مراسمی به شکل نقاشی و حنا بستن بر بدن بهیوژه بر دست و پا، به نام حضرت قاسم(علیه السلام) اجرا می شود؛ آیا این مراسم صحیح است؟

جواب: از این گونه امور در عزاداری سیدالشهدا(علیه السلام) اجتناب کنید.

سؤال ۱۲۱. نظر جناب عالی در مورد مراسم طشت گذاری که پیش از فرارسیدن محرم الحرام در بسیاری از مناطق آذری زبان ایران منعقد می شود، چیست؟

جواب: این کار بدعت است، از آن بپرهیزید.

سؤال ۱۲۲. در بعضی از نقاط کشور، درخت هایی از قبیل درخت گز و انگور مشاهده می شود، که عده ای از عوام نخ هایی به آنها گره می زنند، و اعتقاد به تقدس، یا شفا گرفتن، یا روا شدن حاجت، و بعضاً شفاعت توسط آن درختان دارند! و می گویند: «در صورت سست اعتقادی و شك نسبت به درخت، حادثه ناگواری برای شخص پیش می آید!» عده ای درختان مزبور را متعلق به امام علی(علیه السلام)، یا حضرت ابوالفضل(علیه السلام)، یا دیگر اولیای الهی دانسته، و می گویند: «ما به این درخت ها معتقد بوده، و توسط جسته، و حاجت گرفته ایم. و کسانی که درختان مزبور را سوزانده اند، مصیبتی به آنها، یا فرزندان، یا بستگانشان رسیده، یا بیمار شده اند.» خواهشمند است بفرمایید:

اولاً: عقیده به تقدس این گونه درخت ها چه حکمی دارد؟

ثانیاً: آیا گره زدن نخ، یا بستن پارچه به این درخت ها، و گرفتن حاجت از آنها جایز

است؟

ثالثاً: آیا سوزاندن، یا از بین بردن چنین درختانی به عنوان مبارزه با خرافات، باعث گرفتاری و مصیبتی برای سوزاننده، یا بستگان او، خواهد شد؟
 جواب: این اعتقادات قطعاً از خرافات است، و حاجت خواستن از آنها نوعی شرک می باشد، و بر همه لازم است نهی از منکر کنند، و پاداش خود را از خداوند بخواهند.

تصاویر منسوب به ائمه اطهار (علیهم السلام)

سؤال ۱۲۳. آیا این عکس های نقاشی شده که به امام علی (علیه السلام) یا امام حسین (علیه السلام) یا ابوالفضل العباس (علیه السلام) و ... نسبت می دهند حقیقت دارد؟ آیا نصب آنها در خانه و مساجد و دیگر جاها اشکال دارد؟ آیا شما آنها را قبول دارید؟
 جواب: این عکسها واقعیت ندارد؛ ولی چنانچه تصاویر نامناسبی نباشد، و نسبت قطعی به آن بزرگواران ندهند، اشکالی ندارد.

اموال و هزینه های هیئت

اموال هیئت

سؤال ۱۲۴. هیئتی است که بیست سال تأسیس شده و اکنون همان هیئت و اعضای آن به دو گروه تقسیم شده اند، در این مدّت اعضای هیئت به اتفاق یکدیگر قرآن و بلندگو و تفسیر نمونه و اموال دیگر خریده اند. خواهشمند است بفرمایید اموال بین آنها تقسیم می شود، یا متعلّق به یکی از آن دو هیئت است؟

جواب: چنانچه اموال را به عنوان هیئت قبلی خریده اند تمام آن تعلق به هیئت قبلی دارد.

جمع آوری پول

سؤال ۱۲۵. در حسینیه و مسجد جامع روستایی، هر سال شب های تاسوعا و عاشورای حسینی پول جمع آوری می شود. برای تشویق اهالی، از بلندگو میزان پولی اهدایی اعلام می شود. در سال جاری بعضی از اهالی اجازه این کار را ندادند و در نتیجه مبلغ پول جمع آوری شده به نصف تقلیل پیدا کرد. آیا اعلام مبلغ پول اهدایی از بلندگو جهت تشویق مردم از نظر شرعی جایز است یا خیر؟

جواب: اعلام کردن اشکالی ندارد و باعث تشویق در کار خیر است.

سؤال ۱۲۶. تعیین سقف مبلغ پولی برای کمک افراد، جهت هزینه های مجالس و ساخت اماکن مقدّسه از جمله حسینیه ها، چه وجه شرعی دارد. آیا درست است یا خیر؟

جواب: نباید با زور یا اخذ به حیا از کسی چیزی گرفت، بلکه مردم باید با رضایت خود به این اماکن مقدّس کمک کنند.

اجرت مذاحان

سؤال ۱۲۷. آیا ذاکر اهل بیت می تواند برای ذکر فضائل و مصائب اهل بیت (علیهم السلام) اجرت طی کند؟

جواب: تعیین اجرت شرعاً اشکالی ندارد؛ ولی این کار در شأن ذاکران اهل بیت (علیهم السلام) که باید مظهر تقوا و پارسایی باشند، نیست.

سؤال ۱۲۸. آیا پول دادن به مرثیه سرایانی که در لابه لای اشعار و سخنان خود بعضی از مصائب بی مدرک یا ضعیف السند را نقل می کنند و یا با غنا می خوانند جایز است؟ آیا نقل این گونه مطالب به عزاداری ضربه نمی زند؟

جواب: پول را در برابر کارهای مشروع آنها بدهند و نسبت به کارهای خلاف، نهی از منکر کنند.

موقوفات و نذورات

نذر صحیح

سؤال ۱۲۹. روش نذر صحیح برای مراسم بزرگ عزاداری امام حسین (علیه السلام) چگونه است؟

جواب: باید نذر کنند که برای رضای خدا به مراسم حسینی، فلان کمک را می کنند. و نذر برای پرچم و امثال آن صحیح نیست؛ بلکه باید برای خدا و به قصد کمک به عزای صاحب پرچم یعنی امام حسین (علیه السلام) و یارانش باشد.

عدم توانایی بر انجام نذر

سؤال ۱۳۰. افرادی بر انجام نذر خود توانایی ندارند. آیا باید برای ادای نذر خود وام بگیرند؟ آیا تغییر نذر از محلی به محلی دیگر و از غذایی به غذای دیگر و از زمانی به زمان دیگر جایز است؟

جواب: اگر توانایی ندارند، ساقط می شود و اگر بتوانند وام را براحتی ادا کنند، وام بگیرند. و تغییر نذر مطلقاً جایز نیست؛ جز در موارد ضرورت.

عملی نبودن نذر

سؤال ۱۳۱. گاه نذرهایی انجام می شود که قابل عمل نیست، مثلاً نذر کرده در عاشورا شربت دهد و الان زمستان است و این امر ممکن نیست، آیا تغییر آن جایز است؟
جواب: آری! می توان آن را مثلاً به شیر گرم و مانند آن تغییر داد.

سؤال ۱۳۲. این جانب حدود بیست سال پیش در روز عاشورا دوپست نان روغنی نذر کرده بودم و سال به سال افزایش داده و الان به حدود دوهزار و چهار صد نان روغنی و یک هزار و چهار صد کمپوت میوه و اسباب بازی و لباس جهت اهدا به پرورشگاه کودکان بزهیستی و بیمارستان ها و خانه سالمندان در روز عاشورا رسیده است. چندین سال است به علت اینکه به بیماران ضرر می رسد با اعتراض پزشکان روبه رو شده ام. آیا می توانم معادل همان مبلغ مورد نذر، در همان روز، خرج دارو و درمان و یا خرج عمل جراحی یکی دو بیمار کنم؟

جواب: اگر برای آنها ضرر داشته باشد می توانید آن را تبدیل به غذای مناسب و اگر ممکن نشد تبدیل به دارو کنید؛ ولی خوب است چیز مختصری از آنچه نذر کرده اید در اختیار آنها بگذارید.

سؤال ۱۳۳. نذر داشتم امسال محرم، مقداری آش در يك ايستگاه صلواتی خاص پخش کنم، که با صحبت با مسئول آن، متوجه شدم که ایستگاه امسال قادر به ادای نذر من نیست. آیا می توانم نذر خود را به سال بعد یا در جای دیگر و در امر دیگری صرف کنم؟

جواب: در محل مناسب دیگری نذر خود را انجام دهید.

سؤال ۱۳۴. این جانب نذر کرده ام که به طور مداوم هر سال در شب تاسوعای حسینی به مدت ده سال که يك رأس گوسفند ذبح کنم؛ ولی امسال به علت مشکلات مادی و عدم توانایی پرداخت بدهی های بانکی و عقب افتادن آنها نمی توانم نسبت به انجام این کار اقدام نمایم. آیا لازم است گوسفند نسبه ذبح کنم، یا پول قرض کرده و گوسفند بخرم؟ برای حل مشکل مالی چه کنم؟

جواب: در صورتی که بتوانید به آسانی بدهی را ادا کنید، قرض کنید و گرنه واجب نیست.

سؤال ۱۳۵. لطفاً به دو سؤال زیر پاسخ دهید:

الف) خانمی نذر کرده است که در روز تاسوعا و عاشورا روزه بگیرد، بعد فهمیده که روزه عاشورا، مکروه است. آیا باید به نذر خود عمل کند، یا روز دیگری را در نظر بگیرد؟
ب) اگر این خانم در روز تاسوعا یا عاشورا عادت ماهانه شد، قضا کردن روزه کافی است؟

جواب: الف) باید به نذر خود عمل کند؛ ولی در آینده از این گونه نذرها پرهیزد. و مکروه بودن روزه عاشورا به معنی این است که ثوابش کمتر است.
ب) بعداً قضای آن را به جا آورد.

استفاده از نذرهای مشکوک

سؤال ۱۳۶. در ایامی چون دهه اول محرم، افراد زیادی اقدام به پخش نذری می نمایند. از آنجایی که ما نذر کنندگان را نمی شناسیم و اگر بشناسیم ممکن است اطلاعاتی در مورد نمازخوان بودن، پرداخت خمس و زکات آنها نداشته باشیم تکلیفمان در قبال این نذری ها چیست؟ می توانیم استفاده کنیم؟
جواب: تا زمانی که یقین به خلاف نداشته باشید، می توانید از آن نذرها استفاده کنید.

تغییر نذر

سؤال ۱۳۷. این جانب سال ها است که در روز عاشورا نذر عدس پلو داشتم که چند سال است به آن مرغ نیز اضافه کرده ام. حال می خواهم به جای عدس زرشک بریزم. آیا مانعی دارد؟

جواب: باید همان طور که نذر کرده اید عمل کنید.

سؤال ۱۳۸. ما حدود بیست نفر در هیئت عزاداری، هرساله برای دسته امام حسین(علیه السلام) گوسفند قربانی نذر کرده بودیم و هر سال هم دسته به درب خانه ها می رفت و

قربانی هرکس را جلوی خانه خودش سر می بریدند. ولی بنا به دلایل سردی هوا، شلوغی خیابان ها، دوری راه و وقت کم، تصمیم گرفتند که همه کسانی که نذری دارند هرچقدر که می خواهند پول بدهند تا يك عدد گوساله خریداری و به نیابت از همه جلوی مسجد ذبح شود. آیا ادای نذر گروهی، آن هم به جای گوسفند گوساله، درست است یا اشکال دارد؟

جواب: اگر صیغه نذر را خوانده اند باید مطابق آن عمل کنند و الا مانعی ندارد.

سؤال ۱۳۹. هر سال هم زمان با برپایی مجالس عزاداری در ماه های محرم و صفر، سفره اطعام امام حسین(علیه السلام) گسترده شده و از عزاداران حسینی پذیرایی می گردد. با توجه به اینکه طبخ غذا به صورت یکجا در حسینیه روستا انجام می گیرد مقدار قابل توجهی غذا اضافه می ماند و با توجه به اینکه نذورات، محدود به روزهای خاصی مثل: هفتم، هشتم، نهم و دهم محرم می باشد، بعضی از اهالی روستا پیشنهاد کرده اند که مقداری از نذورات در روزهای دیگر مثلاً پنجم و ششم یا شب های دیگر طبخ گردد تا از اسراف جلوگیری شود. آیا این کار جایز است؟

جواب: در صورتی که عمل به نذر، در آن روز خاص باعث اسراف و تبذیر گردد می توان در روز دیگر که این مشکل وجود ندارد به نذر عمل کرد.

سؤال ۱۴۰. گاه نذورات برای اطعام و مانند آن به سبب احساسات پاک مردم به قدری زیاد است که در محل مورد نذر قابل جذب نیست، چه باید کرد؟

جواب: می توان آنها را به محل های محروم که به قدر کافی وسیله ندارند برد، البته محل های نزدیک بهتر است و اگر آن هم ممکن نشد در زمان دیگری در ماه محرم و صفر در همان مصارف صرف کنند.

سؤال ۱۴۱. حکم اضافات نذورات نقدی و جنسی از قبیل روغن گوشت و ... که بعضاً فاسد شدنی هستند، در ایام عاشورای حسینی یا دیگر ایام چیست؟

جواب: می‌توانید در مجالس دیگر مصرف کنید و اگر آنها هم نیاز ندارند آن را بفروشید و پول آن را در مجالس عزاداری آینده در همان مکان صرف کنید.

فروش نذورات

سؤال ۱۴۲. گوسفندهایی را جلوی هیئت، جهت غذای هیئت نذر می‌کنند. اغلب هیئت‌ها بخشی از گوشت را به فروش می‌رسانند و صرف نیازهای دیگر هیئت می‌کنند. با توجه به نیت نذرکنندگان، آیا اجازه چنین کاری را دارند؟

جواب: در درجه اول باید صرف غذای هیئت و مجالس عزاداری شود. اگر واقعاً اضافی بود، می‌توانند بفروشند و صرف بقیه نیازهای هیئت کنند.

سؤال ۱۴۳. در صورتی که مثلاً نذر برنج زیاد باشد و نذر گوشت کم، آیا می‌توان مقدار اضافی را فروخت و جنس مورد نیاز را تهیه کرد؟

جواب: مانعی ندارد.

مصرف نذر در موارد دیگر

سؤال ۱۴۴. هیئتی اعضای بسیاری دارد. در دهه اول محرم هر عضو به سهم خود مبلغی به صندوق هیئت جهت شام و عزاداری می‌پردازند و نذورات دیگری هم به صندوق واریز می‌شود. حمام عمومی محل، نیاز مبرم به تعمیر دارد، اجازه می‌فرمایید متصدیان امر از محل درآمد هر هیئت مقداری به حمام عمومی کمک کنند؟

جواب: از وجوهی که جهت اطعام و عزاداری داده می‌شود نمی‌توان صرف حمام کرد؛ ولی چنانچه نذوراتی باشد که جهت مطلق کارهای خیر نذر شده باشد، اشکالی ندارد.

سؤال ۱۴۵. چند قطعه زمین چند سال قبل در روستا، وقف سیدالشهدا (علیه السلام) شده است تا اجاره آن را هر ساله دهه اول محرم در مسجد اطعام دهند. این مسجد دارای نذورات و موقوفات کمی است و به علت اینکه در دهه دوم و سوم محرم، روستا از سکنه

خالی است و اطعام میسر نمی باشد مقداری از اجاره های فوق الذکر باقی مانده است. نظر به اینکه مسجد، قدیمی است و نیاز مبرم به تعمیرات اساسی دارد و فاقد سرویس بهداشتی و وضوخانه هم می باشد، آیا هیئت امناء مسجد می توانند اجاره های باقی مانده را صرف تعمیرات فوق نمایند؟

جواب: باید صرف اطعام گردد. اگر در این موقع میسر نیست، در مواقع دیگر این کار انجام شود.

سؤال ۱۴۶. در شهر زنجان مسجدی است که در ایام عزاداری امام حسین(علیه السلام) در مقابل دسته های عزاداری گاو و گوسفند زیادی قربانی می گردد. قسمتی از این گوشت ها صرف اطعام و قسمتی بین مردم تقسیم می شود و اضافه آن را جهت توسعه بنای مسجد و احداث درمانگاه و مانند آن، زیر نظر هیئت امناء به فروش می رسانند. آیا این عمل جایز است؟

جواب: هرگاه مردم از این جریان قبلاً باخبر باشند و با رضایت به این امور، قربانی کنند اشکالی ندارد. و اگر باخبر نیستند باید گوشت ها را صرف در مصارف عزاداری کنند.

سؤال ۱۴۷. همه ساله در روز تاسوعا و عاشورا، مردم محل، گوسفندهایی را به عنوان نذر در جلوی هیئت سینه زنی

و علامت هایی که به نام حضرت ابوالفضل(علیه السلام) برپا می گردد ذبح می کنند و وجه آن توسط هیئت امنای حسینیه در مرمت و گسترش آن مکان مقدس هزینه می شود. آیا می توان پول این گوسفندهای قربانی را در مسجدی که به نام حضرت ابوالفضل(علیه السلام) در کنار جاده جهت عبادت و رفاه حال مسافران و رهگذران در حال احداث است خرج کرد، در صورتی که خود آن حسینیه نیز احتیاج مبرم به بازسازی دارد؟

جواب: احتیاط آن است که این گوسفندان را صرف اطعام عزاداران نمایند. مگر اینکه از قراین معلوم شود که نذر کنندگان هدف دیگری داشته اند.

سؤال ۱۴۸. آیا با نذوراتی که به هیئات مذهبی داده می شود بعد از تأمین نیازهای خود هیئت، می توان صندوق قرض الحسنه ای درست کرد و به اعضای هیئت وام داد؟
جواب: چنانچه نذر خاصی باشد باید در همان راهی که نذر کننده نیت داشته صرف شود و اگر نذر، مطلق کارهای خیر بوده، این کار اشکالی ندارد.

سؤال ۱۴۹. آیا جایز است از پولی که در ماه محرم، برای هزینه های مسجد و عزاداری جمع می شود، جهت هیئت قرآن، کلاسهای مسجد و تخته سیاه و لوازم دیگر استفاده کرد؟

جواب: اگر برای عزاداری باشد نمی شود برای کار دیگری مصرف کرد؛ ولی اگر برای هزینه های مسجد باشد، مانعی ندارد.

استفاده شخصی از نذر

سؤال ۱۵۰. این جانب سرپرست يك هیئت زنجیرزنی هستم و در ایام محرم و صفر و ایام فاطمیّه و ماه رمضان، مراسم عزاداری در منزل شخصی خودم برگزار می کنم و تمامی مخارج هیئت از جمله شام و نهار و... بر عهده خودم می باشد. سؤال من این است که برای هیئت، مقداری نذری بیشتر در ایام دهه اول محرم آورده می شود (گوسفندهای قربانی) اگر مقداری از این نذری ها را در ایام دیگر مثلاً ۲۸ صفر یا ایام فاطمیّه یا خودمان استفاده کنیم، از نظر شرعی اشکالی ندارد؟

جواب: باید طبق نذر عمل شود و استفاده شخصی از آن جایز نیست.

سؤال ۱۵۱. من نذر کرده ام در مراسم عزاداری سالار شهیدان جلوی نخل، گوسفند قربانی کنم؛ ولی به تازگی متوجه شده ام که گوشت گوسفندان بین افراد کمی که اصطلاحاً «بابای نخل» خوانده می شوند و دارای تمکن مالی نیز می باشند تقسیم می شود. نذر من چه حکمی دارد؟

جواب: چنین نذری واجب العمل نیست. اگر مایل باشید می توانید آن را صرف هیئت های عزاداری کنید.

فراموش کردن نذر

سؤال ۱۵۲. این جانب در سال ۸۳ نذری کردم به نیت حضرت ابوالفضل (علیه السلام) در روز تاسوعا گوسفندی ذبح نمایم. در حال حاضر فراموش کرده ام که نذرم برای هر تاسوعای هر سال بوده، یا برای يك مدّت زمان معیّن بطور مثال پنج ساله. تکلیفم چیست؟

جواب: آن مقدار که یقین دارید، واجب است و اضافه بر آن واجب نیست.

نذر، کفّاره روزه محسوب نمی شود

سؤال ۱۵۳. من هر سال روز تاسوعا غذای نذری می دهم. آیا این غذاها کفّاره روزه هایی که نگرفته ام محسوب می شود؟

جواب: خیر! نذر با کفّاره فرق دارد.

نذر اموات

سؤال ۱۵۴. شخصی نذر کرده بود که هر سال ماه محرم حلیم بپزد. اکنون که این شخص فوت کرده، آیا ورثه او باید به نذر او وفادار بمانند؟ در صورت وفادار ماندن، می توانند به جای پختن حلیم، گوسفند بکشند و میان مردم تقسیم کنند؟

جواب: با فوت نذرکننده، عمل به نذر وی واجب نیست.

ایام عزاداری

ایام فاطمیّه

سؤال ۱۵۵. اگر کسی بگوید: «مصیبت هایی که من در طول زندگی دیده ام، کمتر از مصیبت هایی که مثلاً حضرت فاطمه (علیها السلام) دیده نیست؛ بلکه بیشتر است!» بنابراین دلیلی ندارد که برای آن بزرگوار به خاطر سیلی خوردن گریه کنم، پاسخش چیست؟

جواب: با توجه به مقامات والای آن بزرگواران، مصیبت هایی که بر آنها وارد شده بسیار مهم تر از مصائب دیگران است. آیا اگر يك فرد عادی را سیلی بزنند، یا يك عالم بسیار بزرگ متقی را، از نظر مصیبت یکسان است؟

سؤال ۱۵۶. آیا برپایی مراسم عزاداری در ایام فاطمیّه با توجه به ضرورت حفظ وحدت میان مسلمین جائز است؟

جواب: هرگاه مراسم به شکلی برگزار گردد که باعث تفرقه صفوف مسلمین نگردد مانعی ندارد. و عزاداران از شعارهای تند بر ضد اهل سنت که در این شرایط، باعث تفرقه است خودداری کنند.

سؤال ۱۵۷. نظر حضرت عالی در مورد برگزاری مراسم ایام محسنیّه به صورت عمومی در سطح شهر چیست؟

جواب: توسّل به ذیل عنایت معصومین (علیهم السلام) و فرزندان آنها کار بسیار خوبی است؛ ولی بهتر این است که برنامه های جدیدی که در میان شیعه سابقه نداشته، ترتیب داده نشود.

محرم و صفر

سؤال ۱۵۸. محرم الحرام، به چه معناست؟

جواب: یعنی در این ماه جنگ حرام بوده است و باید آتش بس داده شود. حتی در جنگ های مشروع.^{۱۳}

سؤال ۱۵۹. علت اینکه هر يك از شب های محرم را به نام يك نفر از اصحاب امام حسین(علیه السلام) نام گذاری کرده اند چیست؟ چرا عمده عزاداری ها تا دهه اول است و بعد از آن کم رنگ می شود؟

جواب: علت خاصی برای چنین کاری وجود ندارد، هدف این است که تمام این بزرگواران به ترتیب، مورد توجه قرار بگیرند. (در مورد سؤال دوم) با توجه به اینکه مصائب اهل بیت(علیهم السلام) از آغاز محرم یا از روز دوم محرم که وارد کربلا شدند شروع شد و روز به روز کار را بر آنها سخت تر گرفتند، این برنامه در میان شیعه معمول شده است. به علاوه روایتی^{۱۴} نقل می کنند که ائمه(علیهم السلام) نیز این گونه عمل می فرمودند که می تواند سستی برای شیعیان باشد.

سؤال ۱۶۰. چرا عزاداری در دهه اول محرم و قبل از شهادت امام حسین و یارانشان با اهمیت تر از بقیه ایام محرم و صفر است؟

جواب: این به خاطر آن است که مقدمات عاشورا، از همان اوایل محرم که امام را مجبور به فرود در کربلا کردند شروع می شود.

سؤال ۱۶۱. چرا برنامه های عزاداری از زمان به شهادت رسیدن امام حسین(علیه السلام) شروع نمی شود؟

جواب: با توجه به اهمیت فوق العاده شهادت حضرت سیدالشهدا(علیه السلام) و مصائب فوق العاده سنگین که بر آن حضرات و اهل بیتش وارد شد، ده روز عزاداری حضرت زود

۱۳. ۴ ماه از ماه های قمری (رجب، ذی القعدة، ذی الحجه و محرم) که دین اسلام هرگونه جنگ در آن را حرام شمرده است.

۱۴. امالی شیخ صدوق، ج ۲، ص ۱۱۱؛ بحارالانوار، ج ۴۰، ص ۲۵۷.

شروع می شود. در ضمن جلسات پیش از شهادت، محیط فکری و اجتماعی را برای شور عاشورا آماده کند.

سؤال ۱۶۲. آیا بهتر نیست در ایام عاشورا، عید غدیر و... اعمال وارد شده در آن روز را در همان روزی انجام دهیم که آن واقعه اتفاق افتاده است؟ مثلاً اعمال عاشورا را ما در ایران روز نهم محرم انجام دهیم؛ زیرا طبق نظر حضرت عالی که در تعیین روز اول ماه قمری نظریه اشتراك شب را قبول ندارید، نهم محرم ایران، مطابق دهم محرم کربلا است؟
جواب: افق ایران و کربلا تفاوت چندانی ندارد.

سؤال ۱۶۳. بعضی معتقدند حادثه کربلا در پاییز رخ داده است. چرا ما زمان آن را تغییر می دهیم؟

جواب: ماه های اسلامی ماه های قمری است؛ یعنی بر محور گردش ماه در برج های دوازده گانه دور می زند، نه بر محور گردش خورشید در برج ها، و لذا زمان واقعی تاریخی آن بر اساس ماه های قمری تعیین می شود.

سؤال ۱۶۴. می دانم عبارت «کل یوم عاشوراء وکل ارض کربلاء» حدیث نیست؛ اما می خواستم بدانم از کیست؟

جواب: این عبارت، حدیث نیست؛ بلکه برگرفته از تاریخ امام حسین (علیه السلام) است.

سؤال ۱۶۵. روزه گرفتن در تاسوعا و عاشورا چه حکمی دارد؟

جواب: روزه گرفتن در روز عاشورا کراهت دارد.

سؤال ۱۶۶. حدود بیست سال است که در روستای ما در دهه دوم محرم، مجلس عزاداری و تعزیه خوانی به نام عاشورای دوم برپا می شود. آیا برگزاری چنین مجلسی به نام عاشورای دوم اشکال دارد یا خیر؟

جواب: مانعی ندارد.

سؤال ۱۶۷. در مناطق ما، در فصل تابستان، مردم گاه ده روز، و گاه ۵ روز مراسم عزاداری، برای سید الشهدا (علیه السلام) برگزار می کنند. آنها معتقدند؛ هنگامی که حادثه

کربلا رخ داد تابستان بود. بدین جهت ما هر سال علاوه بر محرم الحرام، در این ایام نیز مراسم عزاداری برگزار می کنیم. آیا می توان این گونه مراسم را به عنوان ورود برگزار کرد؟ یا باید به عنوان رجا انجام شود؟

جواب: این مراسم را می توان به عنوان عزاداری مطلق، که در هر زمان و هر مکان مطلوبیت دارد انجام داد.

سؤال ۱۶۸. چرا فقط امام حسین(علیه السلام) اربعین دارد و برای دیگر امامان(علیهم السلام) اربعین نمی گیرند؟ آیا به خاطر آمدن اسیران است و یا علت دیگری دارد؟

جواب: علت آن نقش بسیار مهمی بود که شهادت امام حسین(علیه السلام) در بقاء اسلام داشت. به علاوه مصائب آن حضرت، قابل مقایسه با مصائب هیچ يك از معصومین(علیهم السلام) نیست.

کار و تفریح در ایام عزاداری

سؤال ۱۶۹. اینجانب به اجبار در روز عاشورا مشغول کار بودم؛ آیا پولی که دریافت کرده ام حلال است؟

جواب: اگر مجبور به حضور بوده اید اشکالی ندارد و در روایات^{۱۰} ما از تلاش برای کسب روزی در روز عاشورا مذمت شده است.

سؤال ۱۷۰. با توجه به تداخل امتحانات و ماه محرم با یکدیگر، ما باید به امور درسی خویش اهمیت بدهیم یا به مراسم ماه محرم؟

جواب: با برنامه ریزی منظم به هر دو امر بپردازید.

سؤال ۱۷۱. خواندن درس در روزهای تاسوعا و عاشورا چه حکمی دارد؟

جواب: خوب است؛ ولی مانع شرکت در مجلس عزاداری سیدالشهدا(علیه السلام) نشود.

سؤال ۱۷۲. آیا انجام تفریح هایی همچون شنا و گردش در شهر و بازدید از اماکن تاریخی، یا انجام بازی های کامپیوتری با اصل عزادار بودن برای امام حسین(علیه السلام) منافاتی دارد و بهتر است انجام نشود؟ آیا انجام آنها سبب بی اثر شدن اشک ها و عزاداری های ما برای امام حسین(علیه السلام) می شود؟

جواب: آنچه نوشته اید اشکالی ندارد، ولی مجالس جشن و شادی نداشته باشند.

اصلاح و آرایش در ایام عزاداری

سؤال ۱۷۳. کوتاه کردن موی سر و محاسن آقایان و آرایش صورت و کوتاه کردن موی خانم ها در ماه محرم و صفر، چه حکمی دارد؟

جواب: حرام نیست.

سؤال ۱۷۴. آیا سرمه کشیدن و حنا بستن در ایام عزاداری نیز مستحب است، یا ترك آن در این گونه ایام بهتر می باشد؟

جواب: سرمه کشیدن مانعی ندارد؛ ولی حنا بستن چون نشانه شادی است بهتر است در ایام عزاداری ترك شود.

سؤال ۱۷۵. آیا زیر ابرو برداشتن زن و آرایش غلیظ کردن فقط برای شوهر در ایام محرم به خصوص دهه اول جایز است؟

جواب: حرام نیست.

سؤال ۱۷۶. لطفاً به من جواب دهید که آیا «تاتو» در هفتم یا هشتم ماه محرم حرام است؟ و آیا در کل، تاتو کردن در ماه محرم حرام است؟

جواب: حرام نیست.

عقد و عروسی در ایام عزاداری

سؤال ۱۷۷. از نظر شرعی و قانونی حکم ازدواج دائم و موقت در ماه های محرم و صفر چیست؟

جواب: اشکالی ندارد.

سؤال ۱۷۸. آیا طلب فرزند در ماه های حرام چون محرم از نظر شرع ایراد دارد؟ آیا در فرزند تأثیر منفی می گذارد؟

جواب: اشکالی ندارد.

سؤال ۱۷۹. آیا لذت جنسی بردن از همسر در شب های ماه محرم یا دیگر ایام عزاداری مکروه است؟

جواب: حرام نیست؛ ولی رعایت ادب در حدّ عرف خوب است. ملاحظه اینکه در عزای نزدیکان مثل پدر و مادر و مانند آن چه رفتاری دارند.

تقارن ایام ولادت با شهادت

سؤال ۱۸۰. سالروز ولادت امام هفتم (علیه السلام)، مقارن با ایام سوگواری حضرت سیدالشهدا (علیه السلام) و یارانش می باشد، که جمع بین این دو در اذهان عمومی تا حدّی متناقض می نماید. در حالی که نسبت به میلاد حضرت زینب کبری (علیها السلام) که در ایام فاطمیّه و در شعاع شهادت حضرت زهرا (علیها السلام) قرار گرفته، این مشکل به ذهن نمی آید. در مقایسه این دو، نکات ذیل حائز اهمیت است:

۱. فاصله زمانی ولادت امام موسی بن جعفر (علیه السلام)، هفتم صفر، بنابر تنها روایت موجود، از شهادت امام حسین (علیه السلام) حدود ۲۶ روز می باشد. در حالی که میلاد حضرت زینب (علیها السلام)، پنجم جمادی الاولی، با شهادت حضرت فاطمه (علیها السلام) (سیزده جمادی الاولی) هشت روز فاصله دارد.

۲. بی شك مقام و مرتبت حضرت موسی بن جعفر (علیه السلام) که هفتمین امام شیعیان است، از حضرت زینب (علیها السلام) که از مقام امامت برخوردار نیستند، بالاتر است. و به همین نسبت، میلادشان نیز اهمیت بیشتری دارد.

۳. با توجه به احادیث معتبر، بر هیچ کس پوشیده نیست که در جمع معصومین (علیهم السلام)، شأن و منزلت بانوی محشر، مرکز اتصال نبوت به ولایت، امّ الائمه، حضرت زهرا (علیها السلام) نیز از فرزندش امام حسین (علیه السلام) والاتر است؛ ولی با کمال تعجب محافل مذهبی در سالروز میلاد حضرت زینب (علیها السلام) به جشن و سرور پرداخته، لکن به زادروز آن امام همام اهتمام نورزیده، و مع الاسف بی توجه از کنار آن می گذرند، بلکه عموم مذهبی ها در برخورد با مجلسی تحت عنوان بزرگداشت ولادت حضرتش، به طرح اشکال می پردازند. لطفاً در این راستا به دو سؤال زیر پاسخ فرمایید

الف) نظر حضرت عالی در مورد موضوع فوق چیست؟

ب) با عنایت به مقدمه طولانی بالا و موارد سه گانه فوق الذکر، آیا برپایی محفل میلاد زادروز حضرت امام موسی بن جعفر (علیه السلام)، و ذکر میلاد آن بزرگوار، و ابراز سرور و شادی توسط محبان آن حضرت، خلاف شرع است؟

جواب: الف) با توجه به اینکه معمول شیعه آن است که عزاداری امام حسین (علیه السلام) را تا اربعین ادامه می دهد، و در پایان ماه صفر نیز وفات های متعددی است. به خاطر این جهات مختلف، کلّ دو ماه محرم و صفر در عرف پیروان مکتب اهل بیت (علیهم السلام) به عنوان دو ماه سوگواری معروف شده است. به همین دلیل از برگزاری جشن عروسی در تمام این دو ماه اجتناب می کنند. از این جهت تولّد امام کاظم (علیه السلام) تحت الشعاع مصائب مختلف مجموع این دو ماه قرار گرفته است. در حالی که مسأله تولّد حضرت زینب (علیها السلام) در مقایسه با شهادت زهرا (علیها السلام) مرضیه (علیها السلام) این چنین نیست. علاوه بر این، در بعضی روایات^{۱۶} نیز آمده که بعد از وقایع کربلا تا چهل روز آثار عزای آن حضرت

در طبیعت نیز بوده است. این نکته نیز فراموش نشود که طبق بعضی روایات^{۱۷} معروف، روز هفتم ماه صفر، روز شهادت امام حسن مجتبی (علیه السلام) است. به خصوص اینکه ولادت حضرت زینب (علیها السلام) قبل از شهادت زهرا (علیها السلام) است.

ب) خلاف شرع نیست؛ ولی اولی آن است که حرمت اربعین (چهل روز شهادت)، مقدم داشته شود.

مجالس شادی در ایام عزاداری

سؤال ۱۸۱. در ماه محرم و صفر چند روز شادی کردن حرام و عزاداری واجب است؟

جواب: بهتر است دهه عاشورا و دهه اربعین به عزاداری بپردازند و در بقیه آزادند؛ هر چند متعارف میان مردم این است که مراسم جشن عقد و عروسی را در تمام محرم و صفر به عنوان احترام ترك کنند.

فرق شادی و عزاداری

سؤال ۱۸۲. چرا نوحه و شادی برای امامان ما فرقی با هم ندارد؟ یعنی در ایام شادی وقتی صدای مدّاح را می شنویم نمی دانیم شاد باشیم یا گریه کنیم؟

جواب: مدّاحان محترم باید بین عزا و شادی فرق بگذارند و در هر کدام مناسب همان مجلس بخوانند.

سؤال: آیا سینه زدن برای امام حسین (علیه السلام) در مراسم جشن ولادت امامان (علیهم السلام) صحیح است؟

جواب: مناسب این است که در مجالس جشن، اظهار سرور کرد و در مجلس عزا، اظهار غم.

عیدالزّهر (علیها السلام)

سؤال ۱۸۳. چند سالی است بعضی از هیأت‌های مذهبی توسط بعضی از مدّاحان، نهم ربیع الاوّل را جشن مفصّلی می‌گیرند و متأسّفانه کمتر مسائل شرعی رعایت می‌شود. با توجّه به این مقدّمه، لطفاً به سؤالات زیر پاسخ دهید:

الف) نظر شما راجع به این جلسات چیست؟ آیا شرکت کنیم؟

ب) آیا ائمه اطهار (علیهم السلام) هم در این ایّام جشن می‌گرفتند و مجالس شادی داشتند؟

ج) آیا حدیث «رفع القلم» نسبت به این ایّام صحیح است و افراد آزادند هر کاری را انجام دهند؟

د) با چه بیان و دلیلی می‌توان اینها را قانع کرد؟

جواب: در این جا نکاتی باید مورد توجّه قرار گیرد:

الف) تولّی دوستان اهل بیت عصمت (علیهم السلام) و تبری از دشمنان آنها، جزء ارکان مذهب ماست.

ب) نباید کاری کرد که شکاف در صفوف مسلمین بیفتد.

ج) نباید به نام مقدّس اهل بیت (علیهم السلام) مجالس مشتمل بر گناه تشکیل داد.

د) حدیث رفع قلم مخصوص به کودکان نابالغ و دیوانه‌ها و حالت خواب است و معاذ الله که ائمه معصومین (علیهم السلام) اجازه ارتکاب گناه به افراد در این ایّام یا غیر این ایّام را داده باشند.

سؤال ۱۸۴. گاهی اوقات مراسمی که در عیدالزّهر (علیها السلام) گرفته می‌شود، افرادی جشن برپا می‌کنند؛ این کار چه حکمی دارد؟

جواب: لازم است از کارهایی که باعث تفرقه صفوف، و ایجاد شکاف بین مسلمانان می‌شود خودداری شود، و همه مسلمین در برابر دشمنان اسلام متحد شوند.

مقاتل و وقایع تاریخی

مقاتل معتبر

سؤال ۱۸۵. حوادث کربلا را از چه کتاب هایی بگیریم؟

جواب: کتاب های معتبر خوبی در این زمینه نوشته شده است از جمله: ارشاد مرحوم شیخ مفید، لهوف سید بن طاووس، مقتل الحسین مرحوم مقرّم، منتهی الآمال مرحوم محدّث قمی، و اخیراً کتاب خوبی به نام عاشورا که شامل ریشه های تاریخی حادثه کربلا، سپس رویدادها، و سرانجام نتایج و آثار مهم آن به وسیله دو نفر از دانشمندان حوزه علمیه زیر نظر این جانب نگاشته شده و کتاب بسیار خوبی است.

حضرت زهرا (علیها السلام)

سؤال ۱۸۶. ما شیعیان به این اعتقاد داریم که حضرت فاطمه زهرا (علیها السلام) در ۱۸ سالگی به شهادت رسیده است. آیا سندی در کتب شیعی یا اهل سنت در این باره وجود دارد؟

جواب: در کتب شیعه سند دارد؛ ولی اهل سنت نظرشان ۲۸ سال و مانند آن است.

سؤال ۱۸۷. آیا در خانه حضرت زهرا (علیها السلام) را آتش زدند یا شهادت ایشان طبق گفته بعضی ها افسانه است؟

جواب: آن حضرت به مرگ طبیعی از دنیا نرفتند. اسناد این سخن را در کتاب «آتش در خانه وحی» به نقل از کتاب های اهل سنت آورده ایم.

امام حسین (علیه السلام)

سؤال ۱۸۸. آیا اگر امام حسین (علیه السلام) مجبور به بیعت نمی شد، هیچوقت با حکومت یزید ملعون جنگ می کرد؟

جواب: در هر صورت حضرت آن حکومت را فاسد و ضد اسلام می دانست و قطعاً در مقام مخالفت برمی آمد.

سؤال ۱۸۹. می خواستم بدانم این ماجرای که بعضی ها تعریف می کنند: یزید لعنة الله علیه از قبل نسبت به امام حسین (علیه السلام) کینه داشته (زیرا هر دو از يك دختر خواستگاری کرده بودند) تا چه اندازه حقیقت دارد؟ و نقش این ماجرا در واقعه عاشورا چیست؟

جواب: این مطلب هیچ نقشی در ماجرای عاشورا نداشته و از تاریخ عاشورا، چنین استنباطی نمی شود.

سؤال ۱۹۰. چرا امام حسین (علیه السلام) حج خود را ناتمام گذاشت و به سوی کوفه حرکت کرد؟ آیا این برداشت می تواند صحیح باشد که آن حضرت با این کار می خواست بفهماند که حج در در سایه حکومت یزید ارزشی ندارد، باید طاغوت را از بین برد سپس به ادای فرایضی همچون حج و نماز و ... پرداخت؟

جواب: معروف این است که عوامل یزید تصمیم داشتند در مراسم حج آن حضرت را شهید کنند و چون احترام خانه خدا از بین می رفت امام حسین (علیه السلام) این گونه عمل کردند.

سؤال ۱۹۱. امام (علیه السلام) قبل از اینکه به حرّ برسند ظاهراً و باطناً از پیمان شکنی مردم کوفه آگاه شده بودند. چرا همان موقع برنگشتند و وقتی که به حرّ و بعد از آن به ابن زیاد رسیدند این پیشنهاد را دادند که اگر مردم از دعوتشان بازگشتند من هم باز می گردم که با ممانعت آن دو روبه رو شوند؟

جواب: تصمیم جدی امام(علیه السلام) مطابق آنچه در تواریخ آمده ادامه راه و مبارزه با حکومت یزید بود. هر چند در این راه شهید شدند و شهادت ایشان اثر خود را گذاشت و اما اینکه امام(علیه السلام) فرمود، من بازگشت به مدینه کنم، نوعی اتمام حجت بود.

سؤال ۱۹۲. چند وقت پیش در یکی از شبکه های تلویزیونی در مورد نماز خواندن امام حسین(علیه السلام) روی اسب در حال جنگ صحبت می کردند. آیا این مطلب از نظر تاریخی صحیح است؟

جواب: بعید نیست نماز عصر را روی مرکب خوانده باشند؛ و در مقام ضرورت، این کار جایز است.

سؤال ۱۹۳. در بعضی کتب و نشریات و مقالات، از تلاوت آیه نهم سوره کهف توسط سر بریده حضرت امام حسین(علیه السلام) یاد شده است، آیا این مطلب صحیح است؟

جواب: در کتاب های مربوط به حوادث کربلا^{۱۸} این موضوع نقل شده است.
سؤال ۱۹۴. شهادت امام حسین(علیه السلام) با شهادت کدام پیامبر مقایسه شده است؟
جواب: در بعضی از روایات^{۱۹}، با شهادت حضرت یحیی بن زکریا(علیه السلام) مقایسه شده است.

سؤال ۱۹۵. مدفن سر مطهر امام حسین(علیه السلام) کجاست؟
جواب: طبق نقل برخی، در سوریه است.

کربلا

سؤال ۱۹۶. روز چندم عاشورا آب برای اهل بیت(علیهم السلام) بسته شد؟ آیا در شب عاشورا اهل بیت(علیهم السلام) غسل انجام داده بودند؟

۱۸. مقتل مرحوم مرقم، ص ۴۰۵.

۱۹. کامل الزیارات، ص ۴۸۶، ح ۷۴۱.

جواب: مشهور آن است که در روز هفتم آب را بستند، ولی آب به مقدار مختصر در خیمه ها بود، البته نه به اندازه کافی. و در مورد غسل شب عاشورا دلیل قاطع نداریم.

سؤال ۱۹۷. در جریان کربلا چه کسی پیروز شد؟

جواب: به یقین پیروزی از آن امام حسین(علیه السلام) و یارانش بود؛ زیرا پیروزی به معنی رسیدن به هدف است و هدف امام حسین(علیه السلام) که ظاهر ساختن چهره کربیه منافقان بنی امیه و نجات اسلام از چنگال آن تفاله های عصر جاهلیت بود، حاصل شد. و مراسم باشکوه عصر ما که وسیله بسیار مؤثری برای دمیدن روح شجاعت و ایثار در برابر ظلم و بیدادگری در کالبد انسان هاست، گواه این پیروزی است.

و نباید فراموش کنیم که عامل مهم پیروزی انقلاب ما و پیروزی در جنگ تحمیلی، همین حماسه عاشورا بود، که در راهپیمایی ها و سنگرهای مجاهدان زمزمه می شد.

سؤال ۱۹۸. آیا در روز عاشورا کسانی بوده اند که وقایع را در همان روز از نزدیک بنویسند؟ اگر بوده اند چند نفر و از طرف امام حسین(علیه السلام)، یا از طرف دشمنان بودند؟
جواب: آری! واقعه نگارانی بوده اند. (در لشکر دشمن) که وقایع را یادداشت می کردند.

فطرس ملك

سؤال ۱۹۹. بحثی در هیئت مذهبی ما مبنی بر واقعیت داشتن یا نداشتن فطرس ملك، که بال شکسته خود را به گهواره امام حسین(علیه السلام) مالیده، جریان دارد. آیا این داستان واقعا سند روایی یا حدیثی محکمی دارد بتوان آن را در هیئت ها به شکل مرثیه بخوانیم؟

جواب: شما می توانید به این صورت که در بعضی از کتب معروف چنین داستانی آمده، آن را در مجالس حسینی نقل کنید.

سؤال ۲۰۰. آیا قضیه شکستن سر حضرت زینب(علیها السلام) بر اثر اصابت به چوب حمل، حقیقت دارد؟ و آیا ایشان سرشان را به حمل زدند یا سرشان به حمل خورد؟
 جواب: اصلاً محملی وجود نداشت؛ زیرا اولاً: در روایات آمده که اسیران را بر شترهای بدون جهاز سوار کردند تا ناراحتی ببیند. و ثانیاً: محمل يك وسیله محترمانه است و هیچ کس آن را برای اسیر خود انتخاب نمی کند.

حضرت عباس(علیه السلام)

سؤال ۲۰۱. بعضی معتقدند: «حضرت ابوالفضل(علیه السلام) سه بار آب را برداشته تا بنوشد و از این کار امتناع کرد». به نظر من این مطلب صحّت ندارد؛ زیرا حضرت ابوالفضل(علیه السلام) همیشه به یاد پسران حضرت زهرا(علیها السلام) بود، و حتّی يك لحظه از یاد آنها غافل نشد. نظر شما در این باره چیست؟
 جواب: انسان تشنه ممکن است بی اختیار دست به زیر آب کند؛ ولی بعداً که یادش بیاید آب را نمی نوشد.

سؤال ۲۰۲. با توجه به اینکه عباسیان از دشمنان اهل بیت(علیهم السلام) می باشند و حضرت ابوالفضل(علیه السلام) با نوه حضرت عباس عموی پیامبر(صلی الله علیه وآله)، ازدواج نمود، آیا فرزندان حضرت ابوالفضل(علیه السلام) نیز بعدها از مخالفین شدند؟ چگونه حتّی بعضی از فرزندان ائمه(علیهم السلام) نیز ناخلف بودند؟ مگر از فرزندان معصومین نبودند؟
 جواب: در مورد فرزندان حضرت عباس(علیه السلام) و همکاری آنها با بنی عباس، دلیلی در دست نیست و در میان فرزندان ائمه(علیهم السلام) و حتّی پیغمبران، مانند: نوح، گاه فرزند ناخلفی وجود داشته است.

حضرت قاسم(علیه السلام)

سؤال ۲۰۳. آیا جریان عروسی حضرت قاسم(علیه السلام) در کربلا صحّت دارد؟

جواب: این مطلب در روایات معتبر وارد نشده است.

حضرت رقیه(علیها السلام)

سؤال ۲۰۴. آیا امام حسین(علیه السلام) فرزندی به نام رقیه سه ساله داشته اند که در خرابه شام با سر مبارک مواجه شده و جان داده باشد؟ آیا این مرقد که برای ایشان می باشد، درست است؟

جواب: این روایت معروف است که حضرت چنین فرزندی داشته اند و در کتاب قصه کربلا شرح آن آمده است.

حضرت علی اصغر(علیه السلام)

سؤال ۲۰۵. آیا طلب آب توسط امام حسین(علیه السلام) برای حضرت علی اصغر(علیه السلام) صحّت دارد؟

جواب: به حسب روایات صحّت دارد. و در واقع اتمام حجّتی با آن قوم بی رحم بوده است.

فرزندان مسلم

سؤال ۲۰۶. آیا فرزندان جناب مسلم در روز عاشورا شهید شدند و یا در کوفه و به دست حارث؟ چون عدّه ای معتقدند فرزندان آن حضرت در روز عاشورا شهید شده و قضیه کوفه، جعلی و از اختراعات صاحب روضة الشهداء است، نظر شما چیست؟

جواب: داستان شهادت طفلان مسلم، به دست حارث معروف است.

خطاب به مدّاحان

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

برخی از توصیه های معظم له در دیدار با مدّاحان اهل بیت (علیهم السلام) در محرم الحرام سال های ۱۳۸۴ و ۱۳۸۶ ه. ش به شرح زیر است:

ایشان فرمودند: مدّاحان عزیز شایسته است نکات زیر را رعایت نمایند.

۱. سخنان این عزیزان باید برگرفته از مدارك معتبر (کتاب و سنت) باشد و شأن و مقام امام حسین (علیه السلام) و شهدای والا مقام کربلا در محتوای اشعار به طور کامل حفظ شده و اهداف این قیام عظیم برای عموم تبیین گردد.
۲. از آنجا که مدّاحی ترکیبی از علم و هنر است، نسل های قدیمی، تجربیات خود را به نسل جوان منتقل کنند و با آموزش عقاید، سطح فکر و اندیشه دینی آنان را بالا ببرند.
۳. همچنین نسل جوان احترام به پیش کسوتان را در این مجالس حفظ کنند.
۴. از چراغ سبز نشان دادن نسبت به گناه، به خاطر عزاداری در مجالس و عظم و مدّاحی اجتناب شود و توصیه به تقوی گردد.
۵. هر چند دین از سیاست جدا نیست، ولی غلطیدن مدّاحان در مسایل جناحی صلاح نیست.
۶. برخی قصد دارند خرافات را با واقعه عاشورا مخلوط کنند و دشمن نیز از این مسأله سوء استفاده می کند و به دین ضربه می زند. مراقبت نمایند!
۷. مراقب باشید کارهایی که بدعت آمیز است وارد مقوله عزاداری نشود.

۸. آهنگ مدّاحان محترم نباید شباهت با آهنگ های مجالس لهو و فساد داشته باشد و از سبک های نامتناسب و مبتذل در مدّاحی ها بهراسید و دوری کنید.
۹. اجازه ندهید آلات موسیقی، آگاهانه یا ناآگاهانه در مجالس عزاداری استفاده شود.
۱۰. از روضه و مصیبت های سخت، حتّی الامکان پرهیز شود.
۱۱. از طرح کردن مسائلی که بوی غلوّ دربارہ ائّمه دین(علیه السلام) و سایر بزرگان می دهد، اجتناب گردد.
۱۲. از مسائلی که بوی کفر می دهد اجتناب شود و حریم خدا، پیامبر و ائّمه اطهار(علیهم السلام) را حفظ کنید.
۱۳. تقویت نظام، رهبری و مراجع باید مدّ نظر قرار گیرد و عشق به امام زمان(عج) در همه مجالس به عنوان اساسی ترین مطلب، زنده نگه داشته شود.
۱۴. اجازه ندهید در مجالس عزاداری عدّه ای برهنه شوند؛ زیرا اینگونه عزاداری ها در سیره ائّمه(علیهم السلام) روایت نشده است و بھانه دست دشمن ندهید.
۱۵. عزاداری به صورتی نباشد که آسیب جدّی به بدن برسد؛ زیرا شرعاً درست نیست.
۱۶. اجازه ندهید برخی تعبیرات موهن در عزاداری به کار برده شود.
۱۷. وعّاظ و مدّاحان محترم باید وقت نماز را رعایت نموده و در وقت نماز برنامه ای جز نماز نداشته باشند.
۱۸. مجالس طوری نباشد که موجب خستگی و دل زدگی مردم به ویژه جوانان گردد.
۱۹. مدّاحان باید مناعت طبع را رعایت کنند و مواظب باشند با رفتار و گفتار خود به دین ضربه نزنند.
۲۰. اگر برای جایی دعوت شدید هیچ گاه خلف وعده نکنید.
۲۱. حریم یکدیگر را در مجالس حفظ کنید.
۲۲. در عزاداری زیاده روی نکنید.

۲۳. سعی کنید خودستایی در برنامه های خود نداشته باشید. اگر تواضع کنید بزرگ می شوید.

۲۴. عمل شما باید طوری باشد که متناسب با موقعیت شما باشد. و بدانید قدم، جای پای شاعرانی چون فرزدق می گذارید و متخلّق به اخلاق حضرت امام حسین(علیه السلام) و یارانش باشید تا سخنان شما بر دل نشیند و به مصداق «کونوا دعاة للناس بغير السننکم»^{۲۰} همه شنوندگان از آنها الگو گیرند.

به یقین این مراسم عظیم با شرایط فوق خاری در چشم دشمنان و سبب تقویت اسلام و مسلمین است.

موقّعیّت همه عزیزان را در سایه الطاف الهی و عنایات خاصّه سالار شهیدان کربلا(علیه السلام) مسألّت داریم.

خطاب به عزاداران

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

محضر مبارک حضرت آیت الله العظمی مکارم شیرازی (مدظله)

سؤال: با اهداء سلام و تحیت! شك نیست که عزاداری حضرت سیدالشهدا(علیه السلام) مایه افتخار همه ما شیعیان است؛ ولی بعضی درباره نحوه عزاداری، سؤالاتی دارند و گروهی از دشمنان سعی دارند با پخش شایعات در میان عزاداران اختلاف بیفکنند. تقاضا می شود به طور شفاف نحوه عزاداری آن سرور آزادگان را برای ما روشن فرمایید. «ادام الله ظلکم العالی»

جمعی از مقلدین حضرت عالی

جواب: به یقین مراسم با عظمت حسینی از افضل شعائر اسلامی است که از ائمه اهل بیت (علیهم السلام) به ما رسیده است و شاید هنوز زود است که ما عظمت عاشورای حسینی را درک کنیم و به عمق آن برسیم.

این مراسم در طول تاریخ، حافظ مذهب ما بوده است. پیروزی انقلاب اسلامی و جنگ تحمیلی و پیروزی حزب الله جنوب لبنان و موفقیت بزرگ شیعیان عراق در سایه آن صورت گرفت و اگر این عاشوراها و عزاداری ها نبود امروز ایران، عراق و لبنان رنگ دیگری داشت.

جاذبه این مراسم به قدری است که امسال بزرگترین رقم زائران حسینی در اربعین (ده میلیون نفر زائر) در تاریخ کربلا ثبت شد، آن هم در میان آن همه خطرات.

اینجانب هنگامی که صحنه تکان دهنده حرکت زوّار را دیدم که با پای برهنه و همراه کودکان خردسال و شیرخوار به سوی آن مقصد عاشقان در حرکتند، آرزو کردم که ای کاش من هم در میان آنها بودم.

به همین دلیل دشمنان می کوشند آن را تضعیف یا کم رنگ کنند یا با خرافات بیامیزند و از عظمت آن بکاهند، که در این راستا لازم می دانم همه عزیزان را به نکات زیر توجه دهم:

۱. ما در زمانی زندگی می کنیم که بیش از هر زمان نیاز به وحدت و آرامش داریم. کشورهای اروپایی دست به دست هم داده اند که به ساحت قدس پیامبر اسلام (صلی الله علیه و آله) اهانت کنند. اسرائیل پیوسته مسلمانان فلسطین را به خاک و خون می کشد و با کمک امریکا، برای نابودی حزب الله در لبنان نقشه طرح می کند. در عراق، همه روزه برادران و خواهران ما به وسیله وهابیان متعصب شهید می شوند و ابرقدرت ها برای کشور ما، تنها حکومت اسلامی شیعه در جهان، شب و روز توطئه می کنند.

کدام عقل اجازه می دهد که در چنین شرایطی به شایعات دامن بزنیم و اختلاف تازه ای بیفکنیم و آب به آسیاب دشمن بریزیم و از مقابله با آن خطرات عظیم دور بمانیم.

۲. البته باید مراسم عزاداری به کوری چشم دشمنان، با شور و شکوه هرچه تمام تر و در اوج عظمت و هر سال بهتر از سابق برگزار شود و هر کاری که عظمت این مراسم را مخدوش کند محکوم گردد. محال است کسی شیعه باشد و خواهان عظمت این مراسم نباشد.

اما نحوه عزاداری ها، باید به همان صورت سنتی و بر طبق دستورات ائمه هدی (علیهم السلام) با راهنمایی علمای محترم بلاد صورت گیرد و پرچم های حسینی همه جا در اهتزاز باشد. دسته جات سینه زنی و زنجیرزنی با نظم و شکوه، در هر کوی و برزن به راه افتد؛ ولی مراقب باشند افراد ناآگاه تعبیرات کفرآمیز و آمیخته با غلو بر زبان جاری نکنند و

عزاداران آسیب جدّی به بدن خود نرسانند و کاری که در نظر عموم مردم موجب وهن مذهب است انجام ندهند تا بهانه به دست دشمن نیفتد و بدخواهان مأیوس گردند.

۳. سزاوار است خطبای محترم در خطابه های خود و مدّاحان عزیز در اشعار حماسی و شورانگیز خویش در وحدت صفوف بکوشند، و اهداف سیّد مظلومان و سالار شهیدان را که همان دادن آگاهی به مردم و نشر احکام قرآن، کسب عزّت، شرف، آزادی، امر به معروف و مبارزه با ظلم و فساد است روشن سازند. و چه خوب است این اهداف با شواهد تاریخی در کتب درسی مدارس و دانشگاه ها ثبت گردد و جوانان عزیز، مصداق زنده «عارفاً بحقّه» گردند.

۴. اینجانب به سهم خود از تمام کسانی که در این دو ماه عزیز دسته جات و مجالس حسینی را از طرق مختلف گرم نگاه داشتند و در این راه زحمت ها کشیدند تشکر می کنم و سربلندی ملتّ عزیزمان را در سایه لطف خداوند و زیر لوای پرافتخار سالار شهیدان و تحت توجّهات و عنایات حضرت ولی عصر ارواحنا فداه از خداوند متعال خواهانم و از همه می خواهم کاری نشود که عظمت مراسم عزاداری بسیار با شکوه امسال، با دامن زدن به اختلافات، تلخ گردد و دشمنان ما شاد شوند.

والسلام علیکم ورحمة الله وبرکاته

ناصر مکارم شیرازی

۱۳۸۶/۱۲/۱۱

اشعار معظم له

کربلا قبله ارباب دل است *** آتش عشق در آن مشتعل است
 کربلا مرکز فیض ازلی است *** حافظ سرّ حقّ لم یزلی است
 کربلا مهد رشادت باشد *** صحنه عشق و شهادت باشد
 کربلا کعبه اصحاب حق است *** شام تاریک ستم را شفق است
 کربلا رزمگه شیران است *** پایگاه شرف و ایمان است!
 کربلا مدرسه عشق و وفاست *** کربلا جایگه صدق و صفاست
 کربلا نور سماوات برین *** روشنی بخش زمان است و زمین
 کربلا! دست من و دامن تو *** آفرین بر حرم و ساکن تو
 قلب از دوری تو سوزان است *** دیده گریان و جگر بریان است
 پای تا سر به تو من مشتاقم *** در فراق حرمت بی طاقم
 مرغ دل شوق صفایت دارد *** قلب آهنگ لقایت دارد
 آه و افسوس که این دژخیمان *** راه بستند بر اهل ایمان!

شوری فکنده در همه عالم نوای تو *** دنیا اسیر غم شد و غرق عزای تو
چشمان دوستان همه ناظر به سوی توست *** دلهای عاشقان همه در کربلای تو
در هر سرای شراره سودای عشق تو است *** بر هر لبی کنون سخن از نینوای تو
ذرات کائنات ثناخوان لطف توست *** در عمق دهر ولوله ای از ولای تو
آغوش باز کرده شهادت به محضرت *** آماده گشته بادیه پر بلای تو
شرمنده گشته است شجاعت ز رزم تو *** سرو روان خجل بر قدّ رسای تو
این فخر بس تو را به شهیدان راه حق *** خواهان شود به حشر خدا خونبهای تو
در گاهواره رسم شفاعت رقم زدی *** «فطرس» رهین منت و جود و سخای تو
دادی تو آب دشمن غدار خویش را *** قریان عفو و بخشش و مهر و وفای تو
دارم من این امید به درگاه ذوالجلال *** گردد تمام هستی «ناصر» فدای تو